

Ба 30502

02

0.186.256

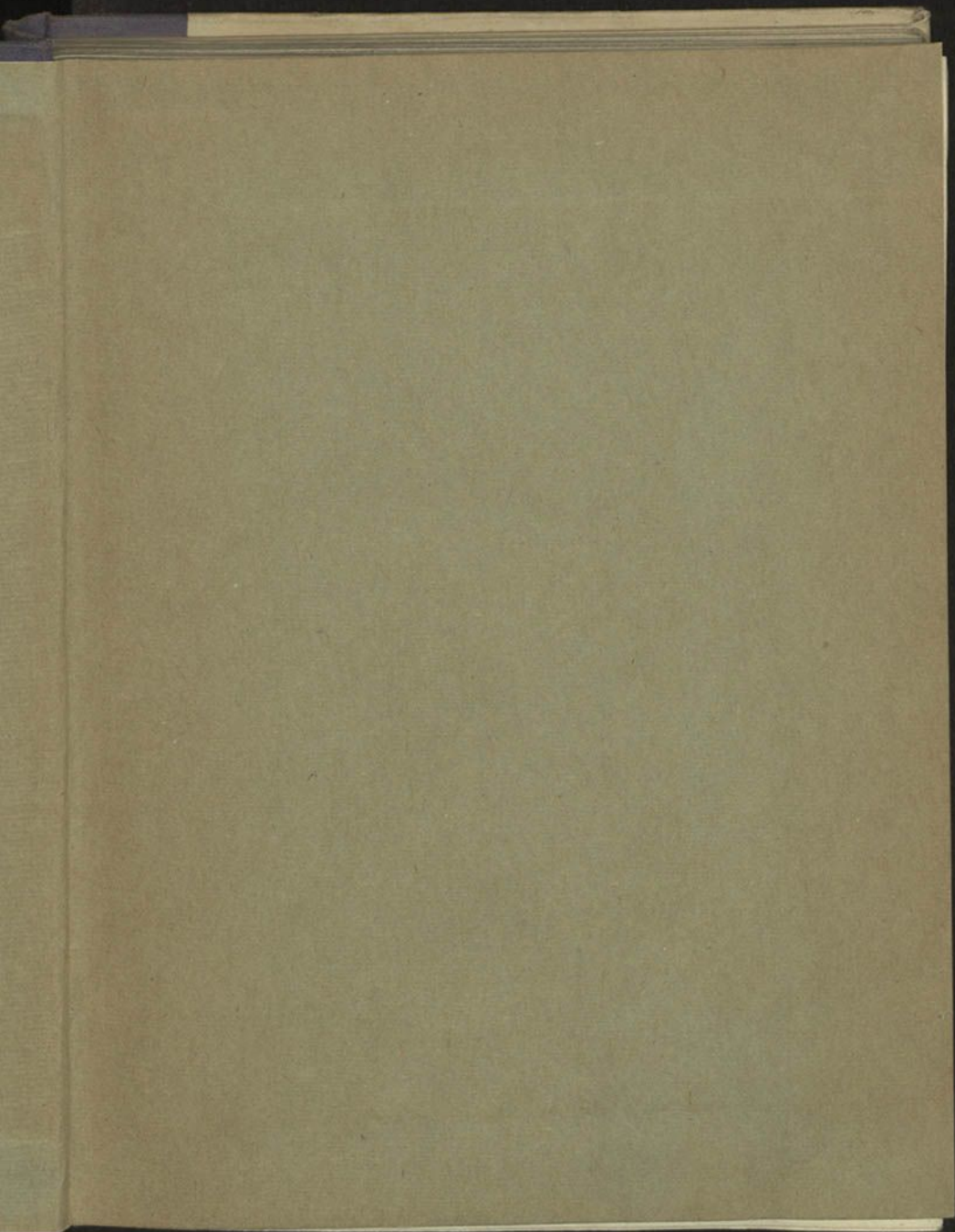
1512
МІХАСЬ ВАСІЛЁК

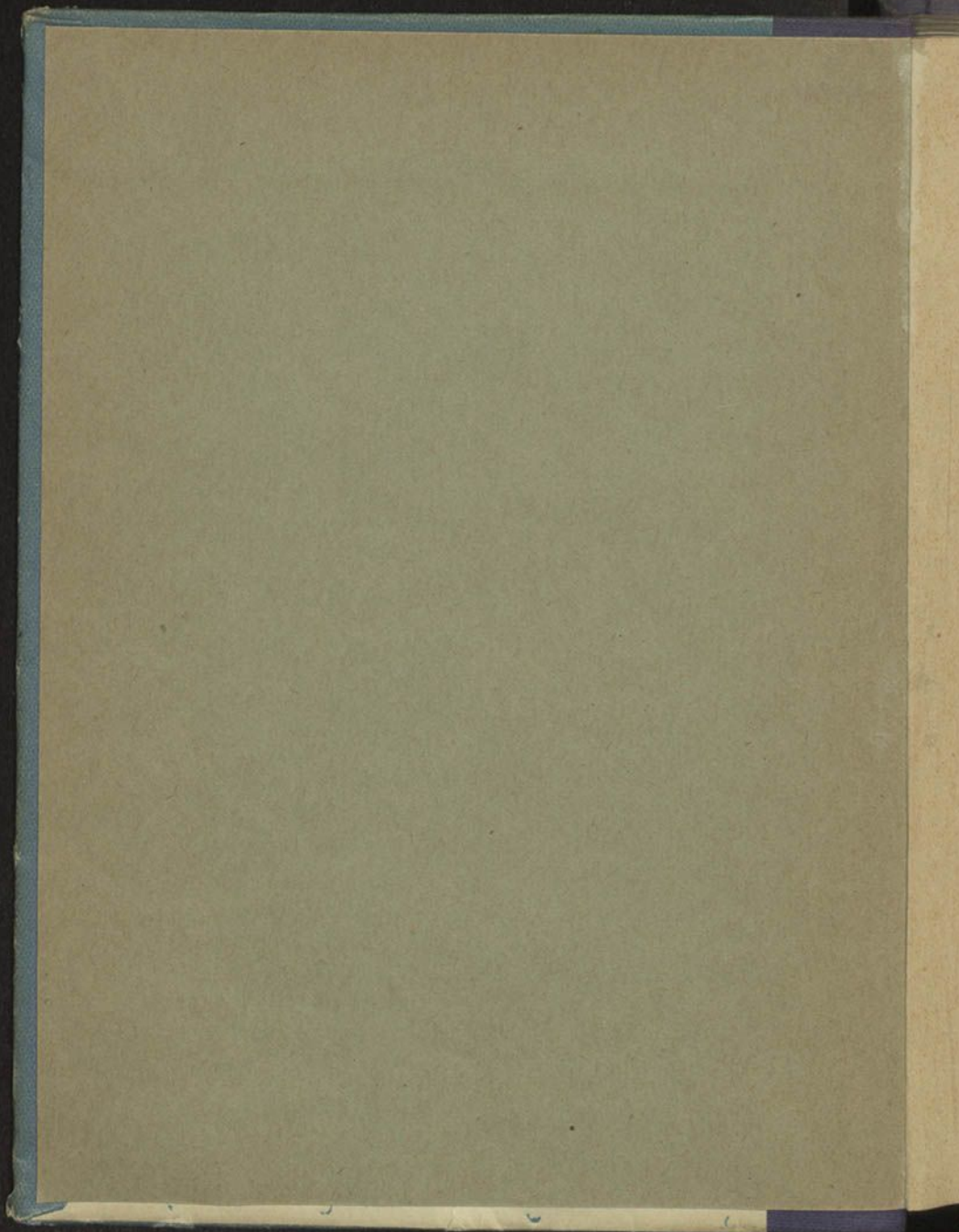

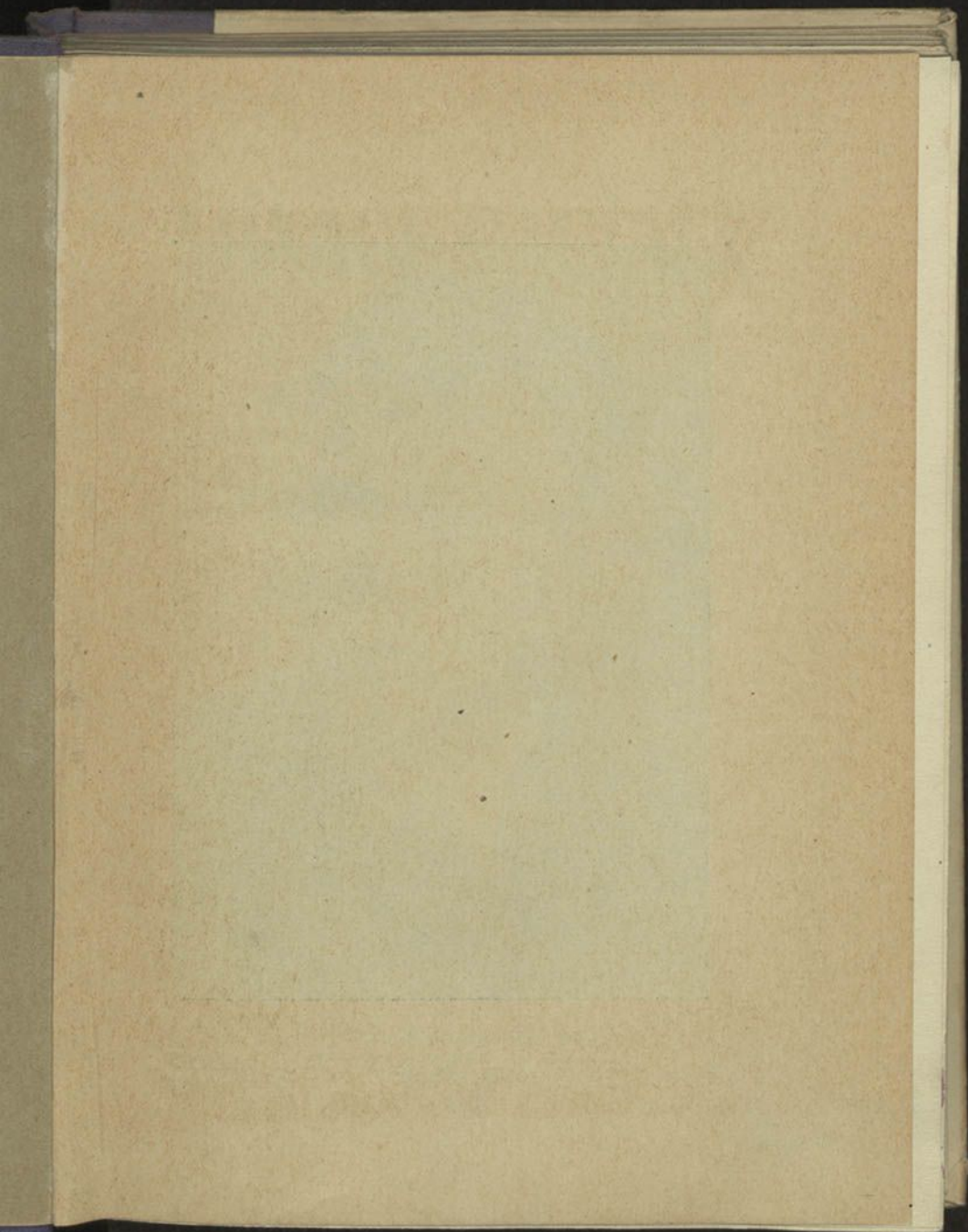
ВЫБРАННЯ
ВЕРШЫ

5

МІХАСЬ ВАСІЛІВ
ПАЧАТАК ЛІТ. ДЗЕЙНАСЦІ: 1925 г.

8
Б30502

МІХАСЬ ВАСІЛЁК

Бел. аддзел
1994 г.

ВЫБРАННЯ ВЕРШЫ

Дзяржаўнае выдавецтва БССР
Рэдакцыя мастацкай літаратуры
МІНСК 1950

Б30502

*Пераплёт і тытул
мастака А. Сапеткі*

25. 04. 2009

МІХАСЬ ВАСІЛЕК

Міхась Васілёк (Міхаіл Іосіфавіч Касцевіч) нарадзіўся ў 1905 годзе ў бядняцкай сялянскай сям'і, у вёсцы Баброўня, Свідзельскага раёна, на Гродненшчыне.

Шчыры голас Васілька гучэў у заходне-беларускай паэзіі, пачынаючы ад 1925 года, амаль да самага вызвалення. Васілька ведаў, чытаў і любіў народ. Яго вершы дэкламаваліся са сцэны вясковых гурткоў самадзейнасці. Яны заклікалі народ да барацьбы за вызваленне.

Міхась Васілёк — першы паэт былой Заходняй Беларусі, непасрэдна выказаўшы думкі і пачуцці прыгнечанага народа, які знаходзіўся пад белапольскай акупацыяй.

Васілёк выдаў два зборнікі вершаў — «Шум баравы» (Вільня, 1929 г.) і «З сялянскіх ніў» (Вільня, 1937 г.); абодва выданні Рыгора Шырмы. Паміж імі — трэці зборнік, нявыданы. Вершы гэтага зборніка, у тым ліку паэма «Арлы», загінулі, сканфіскаваныя польскай паліцыяй у часе аднаго з вобьскаў у 1933 г.

Талент М. Васілька вырас на ўздыме рэвалюцыйнай хвалі перыяду 1925—1929 гг. Адбіткам гэтага з'яўляецца зборнік вершаў «Шум баравы». Да рэчы будзе тут адзначыць і тое, што ў гэтым часе Васілёк супрацоўнічаў у сатырычна-гумарыстычным часопісе «Маланка», здабываючы папулярнасць вершамі гумарыстычна-сатырычнага жанру. Хоць гэтыя творы не ўвайшлі ў зборнік «Шум баравы», затое нямала з іх увайшло ў народную творчасць.

Праўда, значныя налёты сентыменталізма, сляды недаапрацаванасці адчуваюцца ў некаторых ранейшых вершах Васілька. Але

большасць яго твораў прасякнута глыбокай любоўю да сваёй радзімы, народа і нянавісцю да ворагаў, прыгнятальнікаў. Вершы гэтыя гучаць як жывыя дакументы народнай барацьбы.

Далейшы творчы шлях Міхася Васілька губляецца ў віры другой сусветнай вайны. Паэт, апрануты ў мундзір польскага салдата, трапляе напярэдадні незабыўнага верасня 1939 г. у нямецкі палон. Лёс пазбавіў Васілька шчасця аглядаць сваімі вачыма уз'яднанне свайго народа, уступіць, падобна іншым сябрам — заходне-беларускім паэтам — на шлях беларускай савецкай літаратуры.

Два гады глядзеў Васілёк на свет праз калючы дрот лагера, пакуль, нарэшце, увосень 1941 года не ўцёк на бацькаўшчыну (Гродненшчына), дзе ў гады нямецкай акупацыі прыняў актыўны ўдзел у партызанскім руху. Шмат яго вершаў было надрукавана ў партызанскіх лістоўках і газетах. Сённяшнія новыя песні М. Васілька — песні аб радасным і шчаслівым жыцці ў адзінай і непераможнай сталінскай сям'і савецкіх народаў.

У гэтым зборніку вершаў наш савецкі чытач упершыню пазнаёміцца з лепшымі творамі Міхася Васілька ўсё перыядаў яго творчасці.

Піліп ПЕСТРАК.

ГРЫМІ, НЕ МОЎКНІ, ЛІРА!

Усё, што у жыцці я перажыў і зведаў,
Мне легла на душу жывым, глыбокім следам...

Звіні, мая струна, іграй пявуча, шчыра,
Грымі аб долі брата, мая ліра!

Ты ласкаю дыхні ў яго збалелы твар,
Надзею сэрцу дай і сонцам глянь з-за хмар,

І пакажы братам шырокі шлях да волі,
І з шляху гэтага не дай сыйсці ніколі.

Хай песня струн тваіх звініць ад сэрца, шчыра,—
Грымі, не моўкні, ліра!

1926 г.

ВЯСНА

Ізноў вясна, ручай ліецца,
Шчабечуць птушкі, лес смяецца —
Смяецца ціхім, ясным смехам:
Канец зіме — жывому ўцеха,

Канец бядзе,
Вясна ідзе!

Вясна—з красой бяроз сукрыстых,
З пуком вялкоў сваіх квяцістых
Прышла прыгожая багіня,
Што ў душу кожнаму закіне

Прамень святла —
Вясна прышла!

Цябе, красуня маладая,
Даўно чакаў і выглядаў я!
Што ты нясеш з сваім приходам?
Ці раз мінаў так год за годам?

Мінаць мінаў,
А што ён даў?..

Я не хацеў-бы больш нічога,
Адно каб шчасцейка людскога
Расцвіў з табою цвет і ў нас —
Вясна, вясна! Хоць гэты раз

Пацеш мяне:
Хай ноч міне...

Цяжкі наш крыж, цяжкі праз меру,
Хоць ты, вясна, святую веру
Ў жаданы, лепшы час навеі —
Хай б'юцца сэрцы зноў мацней.

Надзею дай,
Квяцісты май!

Вясна прышла... Пад шум вясняны
Зазелянелі ўсе паляны,
Сады ўжо хутка зацвітуць,
Вада бруіць, бары гудуць.

Чаму-ж ад дум
На сэрцы сум?..

1925 г.

ОЙ, НЕ ВЕЧНА...

Эх, пакінь жыццё — даволі!
Чым я вінен прад табой?
Можа тым, што лепшай долі
Жду збалелаю душой?

Тым, што з гора праклінаю
Я, пакутнае, цябе —
І часамі знемагаю
У няроўнай барацьбе?

Мо' затым цярэць я мушу,
Што з ахвотаю гатоў
Аддаваць ў ахвяру душу
За зняволеных братоў?

Дык пакінь, жыццё, даволі!
Ці-ж не хопіць гэтых мук,
Ран глыбокіх ад нядолі,
Крыўды горкай і дадук.

Ой, не вечна-ж гэтым хмарам
Цемрай дыхаць—да пары!
Згоніць сонца цені з твараў —
Сэрца ласкай азарыць...

1925 г.

НЕ ПЫТАЙ...

Покі ў сэрцы зіма,
І прасвету няма,
І пакуль маім грудзям балесне,
Браце мой, не пытай —
Я ад плуга, ратай,
Не дзівуйся, што сумныя песні.

Не паэт я—о, не,
Нарадзіла мяне,
Маю песню—пакута, нядоля.
Я ўсяго — васілёк,
Лёс, відаць, назнарок
Мяне кінуў на сумнае поле.

Мяне сонца пячэ,
Дождж асенні сячэ
І пяскамі вятры засыпаюць,
Але верыцца мне,
Што няволя міне,
Прыдзе шчасця пара залатая!

1925 г.

НЕ ДЛЯ СЛАВЫ...

Не для славы імкнуся цябе я тварыць,
Мая песня, мой заклік свабодны,
Я хачу праз цябе ад душы гаварыць,
Выліць любасць сваю, што у сэрцы гарыць,
Да загонаў зняволеных родных.

Не для тых яна будзе ў прасторах звінець,
Каго песціць жыццё на прыволлі.
Яе словы жывыя не ім зразумець,
Бо не пустку ў грудзях, а душу трэба мець,
Каб адчуць яе смутак нядолі.

Ты спагады у іх не прасі, не чакай,
Абярніся у спеў салаўіны
І пад шэрыя стрэхі братоў завітай,
На палі, праз якія, знямогшы, ратай
Цяжкі крыж нясе маці-краіны.

Дзе палац узнімае пад неба муры,
Баль шалее, і віны крыніцай!
А тут слёзы і пот, ціхі скон без пары...
Громам, песня мая, загрымі ты з гары,
Шугані з цёмных хмар навалыніцай.

Для крыўдзіцеля будзь самай грозною з кар,
Сіл дадай ты працоўнай далоні,
Сонцам ясным заглянь у захмураны твар
Маіх родных братоў — хай пад небам без хмар
Зацвітуць шчасцем родныя гоні!

1925 г.

ГЭЙ ВЫ, СІЛЫ МАЕ...

Гэй вы, сілы мае, колькі маю ў грудзёх,
Завірухай жыцця гартаваных!
Паслужэце вы мне, каб я вызваліць мог
Братоў родных, на здзекі адданных...

Покуль сэрца гарыць, млець не будзеце вы,
У бойцы з крыўдай не будзе знямогі, —
Толькі трэба віхур, бліскавіц агнявых,
Каб спаліць, змесці цемру з дарогі.

Ля сяла яшчэ блукае постаць яе,
Лёд зімовы не ўсюды прабіты —
Ды бурліцца вада, валам грозна ўстае,
На шляху сваім крышыць граніты!

Не стрымаць, не суняць бурнай хвалі ракі;
Нікне лёд на прадвесні пад сонцам,
І праменнем жывым зіхацяць маякі,
Па усёй паднявольнай старонцы!

1925 г.

ДА МОЛАДЗІ

Дружна, хлопцы маладыя,
Наша слава, наша ўцеха,
Маладыя, удалыя —
Смела ў даль са звонкім смехам
На спатканне лепшай долі!
Калі сэрца прагне волі,
Прагне песняў і свабоды —
Што нам віхры-непагоды?!

Шлях шырокі перад намі —
Не скаваць нас кайданамі,
Не зглуміць у сутарэннях!
Для наступных пакаленняў
Пад сяўбу раллю паднімем...

Гэй, вы хлопцы маладыя!
Ці-ж не можам быць мы з вамі
Свайго шчасця кавалямі?
— Можам! Будзем! Сонца ззяне
Ярка стрэне на прадвесні
Наша першае спяванне,
І пальцеца голас песні,
Перамогшай сум і гора,
Вольнай хваляй па прасторах!

1925. г.

ПАМЯЦІ ПАЭТА

Ціха, заўчасна сыйшоў ты, наш родны,
З гэтай краіны, якую любіў,
З горкай усмешкай на твары лагодным,
Пад незакончанай песні матыў.

Не закрane болей сэрца паэта
Братняя крыўда, няпраўда і здзек —
Змоўк без пары, не дасягнута мэта,
Злёг, як трава пад касой, чалавек.

Зычныя поклічы думкі свабоднай
Больш не ўзлятуць аж да сонца, да зор;
Песні змагання з нядоляй народнай
Больш не пачуе шырокі прастор.

Сціхла навек, абарвалася песня,
Звяў, ледзь расцвіўшы і ўзняўшыся цвет,
Не усміхнецца ён сонцу прадвеснем —
Спіць малады барацьбіт і паэт.

Стогнаў пакуты, запаўшай у грудзі,
Бедных спрадвеку, гаротных братоў —
Сэрцам спагадлівым слухаць не будзе,
Простых, балзёрых не скажа ім слоў.

Спі, — мы тваёй не забудзем магілы
Шчыра служыў ты братам, як умеў,
Песня твая ўздыме новыя сілы,
Вечна жыць будзе твой вольны напеў.

1925 г.

БУДЗЬЦЕ ВЫ МОЦНЫМІ...

Моладзь — гарачыя промені сонца,
Краскі маёвыя ў роднай старонцы —
Моладзь—то дзеці вясны кучаравай,
Песні яе ў расквітнеўшай дубраве.

Многа ў жыцці вам спаткаць давядзецца —
Кволае дрэва без ветру сагнецца.
Будзьце вы моцнымі, смелымі, гордымі,
Будзьце заўжды для радзімы прыгоднымі.

Трэба вучыцца — навука і праца
Нам дапаможа з нядоляй змагацца.
Веды здабудзецца — з гэтым багаццем
Служкай па свеце не будзем цягацца.

Веды здабудзецца — з гэтаю сілай
Вольнымі станем мы ўпоруч з усімі.
Споўніце, мілыя, споўніце гэта —
Скажаце шчырае «дзякуй» паэту.

1925 г.

НАПРАЛОМ

Хлопцы, хто мы? Ці-ж не б'ецца
У нас жывое пачуццё?
Ці-ж пагасла ў вашых душах
Вера ў лепшае жыццё?

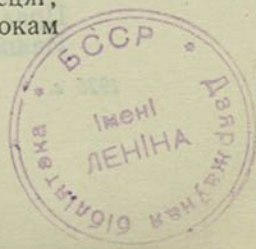
Барасьбой здабудзем шчасце—
Не спагады нам чакаць,
Сірацінаю-бярозай
Сумна ў полі выглядаць!

Сіл юнацкіх і размаху
Ці-ж не хопіць нам, сябры?
Мы праломімся праз краты,
Праз астрожныя муры!

Хай бушуе злое мора
У неспакойную пару —
Стырнавы, свой човен смела
Ты да сонца накіруй!

Верым,—заўтра грамадою,
К сонцу ўзняўшы працы сцяг,
Пераможным, цвёрдым крокам
На вялікі выйдзем шлях!

1925 г.

КАЛІ У НЕБЕ ЗЗЯЮЦЬ ЗОРЫ...

Брат, не страшна цемра ночы,
Калі ў небе ззяюць зоры,
Млечны шлях ляжыць узорам
І дарогу нам прарочыць, —
Брат, не страшна цемра ночы!

Не зважай, ідзі наперад, —
Хай навокал стогнуць буры,
Слепіць вочы змрок пануры —
Не загасне ў сэрцы вера, —
Не зважай, ідзі наперад!

Цешся, брат, імгла радзее,
Смейся злыдням, гору ў вочы...
Што нам цемра гэтай ночы,
Калі ў сэрцы ёсць надзея, —
Цешся, брат, імгла радзее.

Нашы грудзі прагнуць волі —
Не аслабне дух змагання,
Мы ідзем насустрач ранню
Праз глухую ноч няволі, —
Нашы грудзі прагнуць волі.

1925 г.

ВІХОР

Свіщча вецер, глуха стогне,
Завывае ля дамоў,
То суцішыцца, прыглохне,
То усходзіцца ізноў.

Стогны распачы чуваці
У завыванні віхурь,
Бы па сыну плача маці,
Пахаваўшы без пары.

Чуден рогат нейкі дзікі,
І чуваць страшэнны смех —
Як пад гул ліхой музыкі,
Рве салому з бедных стрэх.

Ашалелы мкне ў прасторы,
Узнімае снег гарой,
Быццам хвалі ў цёмным моры
Неспакойнаю парой.

Гэй, віхор, віхор магутны,
Ты не траць дарэмна сіл,
Лепш аastroжны мур пакутны
Здрузгачы і разнясі!

Там сядзяць арлы за тое,
Што пачулі веснаход,
Там сядзяць браты-героі
За свабоду, за народ!

1925 г.

ПРЭЧ СЫЙДЗЕЦЕ ВЫ, ЦЕМНЫЯ СІЛЫ

Усхадзіліся хвалі жыццёвыя,
Разгулялася грозна стыхія,
Ланцугі затрашчалі сталёвыя,
Прытаіліся зграі ліхія.

Узнялася, як гімн, песня родная,
Гадаваная ў сэрцы збалелым,
Абудзілася думка свабодная
І да сонца, як птушка, ўзляцела.

Нам змарнець у няволі не суджана,
Нашы сэрцы палаюць адвагай,
Наша песня пакутай абуджана,
Бодем сэрца пад шэрай сярмягай.

Прэч сыйдзеце вы, цёмныя сілы,
І не засціце хмарамі сонца —
Гэты шлях, праз курганы-магілы,
Прывядзе к шчасцю ў роднай старонцы!

БЛІЗКА МЭТА

Далеч сіня бясконца,
А ў той далі — мэта, сонца!

Срэбрам ззяюць
Ніўкі збожжа,
Нас вітаюць, —
Як прыгожа!

Хоць далёкі шлях-дарога,
Крамяністы — млеюць ногі...

Будзь вясёлым!
Выйдзем з долу,
Торбы скінем —
Адпачынем.

Бачыш, браце, — перад намі
Свеціць сонца над шляхамі!

У праменнях
Наш палетак,
Стомы меней —
Блізка мэта!

Далеч сіня бясконца
Усміхаецца старонцы.

Спее нiва,
Будзе жнiва
З нашай працы —
Уперад, браце!

ПАМ'ЯЦІ МАКСІМА БАГДАНОВІЧА

На ўзбярэжжы марскім, на ўзбярэжжы крутым
Ты ляжыш, наш пясняр, пахаваны...
Голас шчыры замоўк, толькі рэха аб тым
Адклікаецца песняй жаданай.

Пад шум хваляў марскіх у вячэрняй цішы
Ці пад гоман зялёнага гаю
Вырывалася звонкая песня з душы
І ляцела да роднага краю.

Ды не доўга ў красе явар цвіў малады,
Дыхаў гожасцю роднага поля —
Без пары адцілі, адзвінелі гады
І цябе падкасіла нядоля...

На ўзбярэжжы марскім, на ўзбярэжжы крутым
Ты ляжыш, наш пясняр, пахаваны...
Голас шчыры замоўк, толькі рэха аб тым
Адклікаецца песняй жаданай.

Яна век не памрэ ў беларускай душы —
Гарэць будзе бясконцыя годы,
Светлай зоркаю ззяць над шляхамі ў вышы,
Над краінай і ў сэрцы народа.

1925 г.

ПРЫДЗЕ ЗНОЎ ВЯСНА...

Восень шэрая,
Ночы цёмныя,
Ссюжа прыкрая
І штодзённая.

Дзе ты з'явішся —
Стане гола там,
Над прасторамі
Дыхнеш холадам.

Так і ты, жыццё,
Беспатольнае,
Маеш з восеняй
Шмат супольнага...

Не цвіцеш для нас
Гожай краскаю,
У твар не глянеш нам
Сонца ласкаю.

Але ўсё міне
Злое, прыкрае.
Час вялікую
Праўду выкрые...

Прыдзе зноў вясна
Сінявокая,
Прыдзе воля к нам ---
Эх, шырокая!

1925 г.

ВОСЕНЬ

Чаго так шуміш ты,
Лазняк малады,
Вяршынкi схіліўшы
Да самай вады?

Адкуль гэты вецер
Панура гудзе?
Няма яму месца,
Прыпынку нідзе.

І ліст пажаўцелы
Па рэчцы плыве,
Не скача ўжо конік
У засохшай траве.

Дыяменты росаў
У ёй не гараць —
Прайшла, адцвіла
Залатая пара.

І глуха і пуста,
Дзе глянь навакол,
Вярба апусціла
Галіны на дол.

Трывожна шуміць
І хістаецца бор,
Вясёлай птушыны
Замоўк у ім хор.

Апошні раз статак
Жануць да сяла —
Тужлівая восень
Уладу ўзяла.

Ні сонца, ні песні
Бадзёрай няма...
Крадзецца сцюдзёная,
Злая зіма.

1925 г.

ЗА ПРАЦАЙ

Праца цяжкая...
На рукі мазольныя гляну свае —
І сіл прыбывае.
Усцешся, душа, ужо сонца ўстае!

Вітай яго любасць цалункаў агністых,
Напеўныя струны насустрач крані ты,
О, светлае сонца, о, радасны май!
Вітаю цябе я — сын працы — ратай.

Гэй, коні!..

Прысталі?

Ну, што-ж, супачыньце, а я запяю,
Паслухайце-ж, далі, —
Душу я вам песняй адкрыю сваю...

І вольная песня з грудзей палілася,
У бары адгукнулася, к сонцу ўзнялася!
Тварыў яе ранняя чароўны спакой,
Вясняныя краскі, бадзёры настрой.

А з-за высокага, цёмнага бору,
Святлом заліваючы межы, разоры —
Спакойна ўставала магутнае сонца,
Зіхцела надзеяй пакутнай старонцы.

1925 г.

ГАРАМЬКА

Скуль ты, вецер лёгкакрылы,
Адкажы?
Калі можаш, майму гору
Памажы...
Памажы мне, вольны дружа,
У бядзе,
Не знайду сабе спакою
Я нідзе!
Ходзіць гора злою ценню
Па слядах...
Як пазбавіцца яго мне,
Раду дай?
— Я параджу, каб не згінуў
Ты, мужык,
Каб не гнуўся, нібы колас,
На мяжы.
Перш за ўсё — не лі у распачы
Ты слёз,
А вазьмі рукой мазольнай
Уласны лёс.
Страсяні з плячэй пад ногі
Здзек паноў,
Скажы: годзе вы смакталі
Маю кроў!

На пастрахі, на пагрозы
Не зважай,
Смела клікні—адгукнеца
Родны край!
На зямлі, дзе жылі прадзеда,
Дзяды,
Гаспадарыць, уладарыць
Будзеш — ты!

1926 г.

✓ ВАСІЛЬКІ

— Кветачкі родныя, бачу ізноў вас я
ў сонца святле,
Вы за ўсе іншыя краскі вясновыя
сэрцу мілей.

Хто вас, прыветныя красачкі сінія
вузкіх палос,
Нам на лугі, на палеткі палынныя
кінуў, занёс?

Мо' матылькі вас занеслі крылатыя
ў родны мой кут,
Можа вятры, што шумелі над хатаю,
сеялі тут?

— Не, не вятры засявалі прывольныя,
Не матылькі —
Нас гадавала туга беспатольная,
з слёз мы людскіх.

З кропелек мутных, што ў спёку спалоск-
ваюць
твар ратая,
З песень, якія пяе над палоскаю
маці твая...

1926 г.

* * *

Іду за доследам жыццёвым,
Праклёны кідаю панам.
Бяспраўе, здзек над праўды словам
Дух барацьбы гартуе нам!

Не пацяшайцеся, панове,
Што нас вы ў путы закулі.
Здабудзем мы сваёй крывёю
Свабоду роднае зямлі.

Хоць вы ўпіліся пазурамі
У сэрца нашай стараны...
Мы адсячэм іх тапарамі,
Час прыдзе і на вас, паны!

1926 г.

ТАМ КРАІНА МАЯ

Там, дзе высяцца стромкія хвой,
Дзе бярозы лісцём шапацяць,
Дзе знаходжу спачынак душой я,
Як красой зацвіце сенажаць —
Там краіна мая.

Дзе вясной маё сэрца вітае
Спевам птушак нямоўкнучы хор,
І плыве ноччу з водырам мая
Салаўіная песня да зор —
Там краіна мая.

Дзе у сонечных, цёплых праменнях
Цвітуць краскі, і лес, і палі,
А вячэрнія, ціхія цені
Шэпчуць казкі між сонных галін —
Там краіна мая.

Дзе на нівах, слязою палітых,
Градам поту у спёку паўдня,
Да грудзей прытуляючы жыта,
Пяе песню нядолі жняя —
Там краіна мая.

Дзе ад здзеку, бяды і няволі
Цяжка стогне матуля-зямля,
Дзе народ наш да лепшае долі
Пракладае наперад свой шлях —
Там краіна мая.

1926 г.

Што плачаш, песня? Дні нядолі
Цябе стамілі і змаглі?
Звіні на струнах, слёз даволі, —
Сын мазаля я і раллі!

Пакінь ты сумам і трывогай
Глядзець нясмела навакол
І ападаць жыццю пад ногі,
Як пажаўцелы ліст на дол...

Не плач, ужо шчасліву мэту
Даўно мы ўбачылі ўдалі...
І для таго я стаў паэтам,
Каб веру ў сэрцах распаліць!

Каб заклікаць ісці ў бой смела
За лёс свой — шчасную пару,
Каб прыгажэла, багацела
Радзіма — маці Беларусь!

1926 г.

* * *

Сніцца яснае прадвесне.
Песняў хочацца мне — песняў!
З ветрам крыллі распасцёрці,
Паляець па белым свеце,
Завіхрыць шалёным ўзлётам,
Узяць сонца пазалоту,
І аздобіць, і прыбраці
Беларусь маю, як маці,
Каб пасля начэй бясконцых
Заірдыла яна сонцам!

1926 г.

ВОСЬ МАЯ МЭТА...

Не гавары мне, што грудзі збалелыя
Родзяць убогія думкі нясмелыя, —
Не гавары!

Глянь, як іграе вясна пералівамі,
Песню калыша над роднымі нівамі, —
Глянь на зары!

Хочацца выйсці хутчэй на дарогу,
Выйсці са сцягам, пад гімн перамогі
Клікаць яе.

Вось мая мэта, жаданні імклівыя,
Шчырага сэрца пачуцці праўдзівыя —
Думкі мае...

1926 г.

* * *

Тых, хто шчасця дзён пазбыты,
Чые слёзы ціха льюцца,
Хто нядоляю падбіты,
Векам дні каму здаюцца, —

Ласкай сэрца ўсіх сагрэю,
Раздзяліць іх гора мушу,
Бо па іх грудзьмі хварэю,
Ім жыццё аддам і душу.

1927 г.

НЕ ЗАЎСЕДЫ...

Не заўсёды з неба хмары
Будуць кідаць чорны цень,
Блісне сонца над папарам,
Усміхнецца ясны дзень.

Не заўсёды гром грукоча,
Трасучы усёй зямлёй,
Не заўсёды будуць ноччу
Плакаць вербы над ракой.

Сціхне ветру скавытанне,
І красой спакойнай дня
Прыгажэй, чароўней гляне
Сінявою вышыня!

І хоць часты непагоды,
Роспач хмараю ляжыць,
Сэрцу хочацца заўсёды
Верай сонечнаю жыць.

Яно просіць шчасця, волі,
Прагне к сонцу узляцець,
Чым крывавіцца ад болю —
Лепш у песні дагарэць.

Дагарэць агнём-пажарам
За народ гаротны свой,
Падпаліць над краем хмары,
Сэрца — полымем-зарой!

1927 г.

* * *

Дай адказ, чаго чакаеш,
Мой гаротны, родны брат?
Да каго, скажы, звяртаеш
Жальбы повен свой пагляд?

За пустой спагадай — вораг,
Ён глухі на стогн грудзей,
Цяжкі стогн пакуты, гора
Абяздоленых людзей.

Ён табе не дапаможа,
Праўду высмее тваю,
Чуй — пад гукі слоў прыгожых
Ланцугі табе куюць.

Навучыла нас, здаецца,
Гора-злыбеда, як жыць;
Справядлівай помстай сэрца
Хай заб'еца, закіпіць.

Зварухні запас вялікі
Сіл, што схованы ў табе,
Лёс рукою ўласнай выкуй
У заўзятай барацьбе!

І тады над роднай нівай
Наша сонца ўзыйдзе зноў,
Зажывем і мы шчасліва
Без паноў і ланцугоў.

1927 г.

ПРАТЭСТ

Не громы з нябесаў,
А голас пратэсту
Нясецца ад вёсак,
Ад сёл, гарадоў.
Народ свае грудзі
Худыя расхрыстаў:

Хай судзяць, хай судзяць!
На сотні гадоў...
За мур і жалеза
Лукішак і Вронак
Закінуць братоў...

А мы ад Палесся
Аж да Беластока
Віць будзем пастронкі,
Віць будзем вяроўкі
На катаў-паноў!

Не хопіць асін,
Дык мы катаў ліхіх
На вербах павесім,
На хвоях сухіх!

1927 г.

З ПЕСНЯУ РАТАЯ

Эх ты, доля мая, доля,
Дзе-ж ты, горкая мая?
Ты пакінула ў няволі,
Занядбала ратая.

Што, скажы мне, служыць, доля,
Перашкодаю табе,
Што ніяк не дапытаю,
Не даклічуся цябе?

Ці ты ў полі пры дарозе
Дзікай краскаю цвіцеш?
Ці зязюляю кукуеш,
Ці салоўкаю пяеш?

Можа птушкаю залётнай
Ты свіргочаш у гаю,
Мо' дзяўчынаю спяваеш
Песню сумную маю?

Чым я, доля, правініўся
Прад табою, адкажы —
Што забыты я, самотны,
Нібы колас на мяжы?

Ведай, што знайду цябе я, —
Сілаў хопіць маладых!
І мае пад сонцам волі
Зацвітуць яшчэ гады...

1927 г.

ПЕСНЯРУ

Кінь, пясняр, свой сум жыццёвы,
Роспач гору не паможа.
Узляці па-над дубровай,
Глянь навокал — як прыгожа!

Веснапесні свежым раннем,
Для цябе настрой маёвы
Дадасць сілы у змаганні —
Кінь, пясняр, свой сум жыццёвы!

Сонца ласкаю смяецца
Срэбным росам, полю, гаю,
Глянеш — сэрца ўскалыхнецца!
О, краіна дарагая,

Хто тваю не пакахае
Гожасць пушчаў ды разлогаў,
Грудзей гоячы трывогу,
Сонца ласкай дзе смяецца...

Кінь, пясняр, свой сум жыццёвы,
Нас не зломяць ветрагоны, —
Мощны сэрца гарт сталёвы.
Навальніц прыбой шалёны

Пераможам! З родных гоняў
Саранчу мы з поля згонім!
Кінь, пясняр, свой сум жыццёвы!

1927 г.

ПЛЕТКІ

Завялося столькі плётак,
Па віне, напэўна, цётка;

Дзе край праўды,
Дзе маны,
Не пазнаеш —
Вось яны:

Кажуць, Сойм, што быў пакорны, як цялё,
Атрымаў па нечым добра круцялём,
Што адправіў пан Пілсудскі ўсіх паслоў
На траву, на пашу свежую дамоў.

Кажуць, хутка беларусам будзе ўсё:
Зямля, школа і свабоднае жыццё,
Толькі прыдзецца, вядома, пачакаць,
Каб дазвол на гэта з неба атрымаць.

А пакуль што ў вёсках шырыцца бяда:
Зноў падаткі, з крапіваю лебяды...
Каб сялян ад той загубы ратаваць —
Будуць іх у дом «апекі» высылаць.

Ашуканцаў зграя: «Пяст», «Эндэк», «Хадэк»*),
Прадчуваючы кароткі Сойму век,
Зноў сляпіцаю на нашы «Крэсы» пручь
Абцяць, пускаць сялянству ў вочы чмуць.

А сяляне іх рыхтуюцца спаткаць:
Як няпрошаным — на дзверы паказаць.
Не паткнецца ашуканец ні адзін, —
Навучыўся праўду бачыць селянін!

1927 г.

*) Палітычныя буржуазныя партыі ў панскай Польшчы: «Пяст»—кулацкая, нацыянальная дэмакратыя (НД)—рэакцыйна-пагромная і блізкая да яе хрысціянская дэмакратыя (ХД).

ВЯСНА ІДЗЕ

Усміхнулася сонца, дыхнула цяплом,
Міла, гожа—вясною павеяла.
Зацвіло, ажыло ўсё да шчасця кругом,
Сон цяжкі, сон зімовы рассяяла.

Радасць льецца ў душу з кожным шэптам вясны,
Гукі струнаў плывуць пераліўныя,
Навяваюць яны лятуценні і сны,
Залатыя сны, светлыя, дзіўныя...

Гай ажыў, гай шуміць. Колькі птушчак там,
Спевам яснае сонца вітаюць.
Што-ж нясеш ты, вясна, маім бедным братам,
І якая іх доля чакае?

Плуг іржавы дастаў і абцёр селянін.
— Эх, зямліца, мо ты дапаможаш?
Стаў падатак у горле калом не адзін—
Асталася надзея на збожжа...

Во збіраецца зноў Сойм пакорных паслоў,
Кат Пілсудскі іх склікаў к рабоце —
Пакрычаць, пашумяць, нагавораць шмат слоў,
Паківаюць зноў пальцам у боце...

Кажуць, хутка паны упрыгожаць наш лёс:
Замест шэрай, закуранай хаты —
Яшчэ новы збудуюць палац да нябёс,
А каб хто нас не ўкраў — зробяць краты!

Зноў вясна, колькі цёплай надзеі ў грудзях!
Можа прыдзе палёгка якая?
Можа ў нашых глухіх прыгаістых палях
Зацвіце кветка шчасця днём мая.

Эх, каторы ўжо раз абяцаеш, вясна:
Ждзшы Пятра, беларус, — з'ясі сыру,
А у хатах мужыцкіх з відна да відна
Толькі вецер пасвітвае ў дзірах.

Беларускі пясняр яшчэ лепей жыве;
Яму летам, вясной—адны песні.
Не бядуй, мой браток, пражывеш на траве...
Салаўём залівайся, хоць трэсні!

Можаш марыць ізноў, як не раз на вяку,
І аб шчасці народным сніць ноччу,
Аж не прыдзе пакуль паліцай-апякун,
А тады... лепш я кропкай закончу.

1927 г.

ЯК Я ПАНА ПЕРАНЕС

Добра помню — на Іллю
Чорт падбіў грашыці!
Ўзяў касу я ды смалю
За раку касіці.

Вось праз рэчку перабрыў —
Мост вадой пагнала —
Выняў люльку, закурыў
Ды кашу памалу.

Бачу — паліцман ідзе
(Трэба-ж знекуль ўзяцца!)
Ды пытае, як і дзе
Было-б перабрацца.

— Порткі скінь, кажу, панок,
І брыдзі паволі,
Тут вады, мой галубок,
Па трыбух, не болей!

Здэцца — мовіў, як умеў,
Чым не спадабаўся?
Паліцман мой аж збілеў —
Гэтак узлаваўся.

— Я цябе, кажа, ў астрог!
І кудысь яшчэ там...
Так дзярэцца, хоць, дальбог,
Развітайся з светам.

Лаяў, бэсціў ён мяне,
Як толькі папала,
А яшчэ, нарэшце — не,
І гэтага мала!

Азірнуцца не паспеў —
Каб ты праваліўся,
Пан на карак мне уссеў,
Як мядзведзь, узбіўся.

— Во, нясі, — крычыць панок, —
На той бераг, хаме! —
Ботам штурхае пад бок,
Лаецца па-маме...

Павалок яго, быка,
Што-ж лачнеш рабіці?
Неўпярышынку мужыкам
Панства валачыці.

Вось да пука і вышэй
І вышэй займае.
Мой панок аж да вушэй
Ногі задзірае.

Да глыбокага дапёр
І сабраўся з духам:
Будзеш помніць, жывадзёр,
Пачакай, псяюха!..

Гэткай штуці важны пан
Не чакаў ад роду:

Я прысеў, а паліцман
Шабулдых у воду.

Вось як вам на мужыку
Ездзіць ды глуміцца:
Давядзецца ездаку
Урэшце і ўтапіцца!

1927 г.

Я ЧАКАЮ ВЯСНЫ

Я чакаю вясны,
Жывых красак яе,
Сняцца светлыя сны,
Сэрца песні пяе.

Дачакаю пары —
Зелянець будзе гай,
І на хвалі зары
Пырсне золатам май.

Панясу я вясне
Свае песні у бор —
Прывітае мяне
Птушак з выраю хор.

Прывітае мяне
Сонца ласкай, святлом
І сярэбраны смех
Пастушкоў за сялом.

Добры дзень! — крыкну я.
Будзем жыць, не гаруй,
Дарагая мая
Беларусь!

Усё ліхое міне,
З дымам пойдзе калісь!
Зацвітуць па вясне
Твае нівы-палі...

1927 г.

РОДНАЙ МАТУЛІ

З балючай у сэрцы тугою
Я ўспомніў, матуля, цябе.
З зямелькай, цяжкай і сырою,
Прышлося зрадніцца табе.

Заплюшчаны светлыя вочы,
Адна ты самотна ляжыш,
Хто прыдзе к магіле сірочай
Пад шэры, пахілены крыж?

У дзень залацістага мая
Каму ты ўсміхнешся праз сон?
І хто цябе там прывітае,
Прыносячы шчыры паклон?

Ніхто... мо' палын толькі сівы,
Калі яго вецер кране,
Раскажа пра родныя нівы
Табе на чужой старане...

Да родных шляхоў і краіны
Адданаць твая і любоў
Запала ў душу твайго сына
З дзіцячых, мінулых гадоў.

Я сэрца юнацкае кінуў
Даўно у агонь барацьбы, —
Наказ твой апошні, адзіны
Я ў горкія дні не забыў.

Матуля мая дарагая,
О, не! Не забыта ты мной —
Я сам салаўём прылятаю
К самотнай магіле вясной.

Пра нашыя вузкія нівы,
Пра родную вёску тваю,
Люляючы сон твой маўклівы, —
Табе раскажу-запяю.

Скажу, што ўзыходзіць над краем
Зара светлых, радасных дзён,
І ты ўсміхнешся, я знаю,
Шчаслівай усмешкай праз сон...

1928 г.

* * *

Сонца магутнае,
Шчыра малю,
Выйдзі з-за хмар,
Глянь на зямлю.
Глянь, як пакутуе
Бедны мой брат,
Глянь яму ў твар —
Сілы ўзмацні!

Лютуе кат
Ночы і дні...
Мы цябе, сонца,
У сведкі паклічам,
Калі бясконцыя
Крыўды падлічым,
Калі судзіць
Будзем паноў
За свае слёзы,
За сваю кроў!

1928 г.

СОНЦА ў ГОСЦІ МЫ ЗАПРОСІМ...

Дай, брат, руку з мазалямі,
Еднасьць — сіла, будзем жыць!
Ценем сонца не запляміць,
Хто нас спыніць — адкажы?

Сэрца кліча на прасторы,
Нам ісці ў паход пара.
Бачыш, як там ззяюць зоры,
А тут... цёмна, цёмна, брат.

Ці-ж не варта жыць, змагацца,
Каб сустрэць свабоды дзень —
Ён прыдзе да нас з багаццем,
З шчасцем, радасцю прыдзе!

Уздыхнуць з палёгкай грудзі
На лугах, пад звон касы.
Хмара чорная не будзе
Нішчыць градам каласы!

Сонца ў госці мы запросім —
Месца ў покуце дамо,
Усміхнецца неба просінь,
Скінем панскае ярмо!

1928 г.

РОДНАМУ КРАЮ

Сонца ўстае над зняволеным краем, —
Зноў я вас, родныя нівы, вітаю
З днямі вясны залатой!
Край мой, усё, што цябе прыгнятала,
Усё, што свабодна дыхнуць не дала —
Прэч хай адыйдзе з зімой!
Мурам астрожным твой лёс абгароджаны,
Дзень твайго шчасця яшчэ не народжаны —
Сум туманамі ляжыць...
Але ўжо сейбіты з курнае хаты
Выйшлі з сяўнёй залацістых зярнятаў
Зноў ад мяжы да мяжы.
Сейбіты! Кідайце буйнае зерне.
Шчодрая ніва ў стократ яго верне,
Шчасцем пачаўшы цвісці.
Сонца! З лазурнага неба-палацу
Нашу вялікую, спорную працу
Сёння сагрэй, асвяці.
Каб красавала свабодная ніва,
Каб дачакаўся ўраджайнага жніва
Край падняволены мой;
Чорныя дні, што яго прыгняталі,
Вольна, свабодна дыхнуць не давалі,
Прэч хай адыйдуць з зімой!

ПЕРАД ВЫБАРАМІ

Пахне выбарамі штосьці...
Спраў мандатных ягамосці
Зноў па сцежцы пыльнай рана
Пруца да «братоў-сялянаў».

Выйдзі, выйдзі, браце, з хаты,
І ў чым справа запытай ты:
Што ім трэба, гэтым здрайцам?
Слёз тваіх, твайго жабрацтва?

Твайго ліха, твайго гора?
Дзе-ж былі, панкі, вы ўчора?!
Эх, далёка, ой, далёка
Ад сялянскіх бедаў збоку.

Пад звон чарак і прамоваў
Прапівалі лёс яго вы!
Сёння зноў да нас патрэба?
Нам гасцей такіх не трэба!

Прэч гані ад курнай хаты
Паляўнічых на мандаты.
Пакажы ўсяму ты свету,
Што сам бачыш шлях да мэты,
Што ёсць сіл у нас нямала —
Стаць за праўду грозным валам!

1928 г.

* * *

На выбары ў Сойм і Сенат
пілсудчыкі ідуць пад знакам
«направы» і «санакці» (зда-
раўлення) Польшчы і не шка-
дуюць самых ружовых абя-
цацак.

(З газет)

З кісельным берагам рака
Запахне свежым малаком,—
Усё для цябе, для мужыка,
Падбег і... сёрбай чарпаком.

Успомніш—сэрца задрыжыць,
Як той кісель: «Ну, бойся-ж бога,—
Ці сніў, ці думаў ты так жыць,
Мой беларус — мужык-нябога?

Дадучь зямлі, зямелькі мілай
І дзеткам школу, «ў людзі» выхад.
Не будзеш браць, вапхнуць, брат, сілай:
Бяры,—якога, скажучь, ліха!..

Усё тваё: зямля і воля,
Вада і рыба, толькі—ў небе...
А тут, як і раней, без солі,
Без чорнага кавалка хлеба.

Дык гэта-ж глупства—ты прывык
Карміць душу сваю надзеяй.
Абы вясна—жыве мужык:
Крапіўка, траўка зелянее!

1928 г.

ВЯСНА

Вясна чароўная,
Вясна ірдзістая —
У краіну родную
Прышла, квяцістая.

І шчырай ласкаю
Душу закрунула,
Пралесак краскамі
У вочы глянула.

Птушыным гоманам
Лясы абуджаны,
І воды Нёмана
Бягуць, як спуджаны.

Вітай вясну, вітай,
Краіна родная!
Прыдзе твой шчасця май
І дні пагодныя...

1928 г.

СУДДЗІ

Прысягаю на шчасце сваё, на свой лёс—
Шчырым сэрцам, душой прысягаю,
Што, як светлае сонца, як просінь нябёс,
Беларусь—сваю маці—кахаю...

Скажу ёй запытаць: эй вы, суддзі мае
За што хочаце свету пазбавіць?
Я да сонца іду па багацце свае,
Па свой скарб, сваю долю і славу,

Не прашу я у вас ласкі, літасці—не!
Дайце мне маё ўласнае права...
Я не злыднік жыцця, гляньце — рукі ў мяне
У мазалях працавітых, крываваых.

Ці вяліка віна, што з канур, цёмных хат,
Дзе ад працы, бяды знемагаю—
Хачу выйсці на свет, каб тварыць новы лад,
Каваць шчасце для роднага краю?

Паны, суддзі мае, вінаваты вы ў тым,
Што спрадвеку мяне катавалі,
На шляху маім ставілі петлі, драты—
Замест школ—турмы мне будавалі!

Не, не вы нас, паны,—мы судзіць будзем вас
За ўсе крыўды, за здзекі і гора...
Набліжаецца грознай расплаты ўжо час,
Мы іначай тады пагаворым!

1928 г.

* * *

Я — ратай і мо' няўдала
З сваёй думкай выйшаў першай.
Можа складу ў песнях мала,
Мала досціпу у вершы?

Хай даруе мне, хто можа —
Што-ж, не ўсім пісаць прыгожа.
Толькі клаў я ў песню гэту
Сэрца шчырага парывы,
Каб яна квітнела цветам
І шумела з шумам нівы,
Каб пацешыла краіну
Сваім звонам салаўіным
Усіх, хто ў распачы сумуе,
У нядолі век гаруе.
Чорна хмара пранясеца —
Нам няма чаго баяцца,
Пакуль сэрца наша б'ецца,
Будзем жыць мы і змагацца!
Дык прыміце, браты, першы
Мой вяночак васільковы,
Зразумейце ў гэтых вершах
Думак, сэрца майго словы.

1929 г.

* * *

Больш грудзей — гэта сон,
Што як хмара прайдзе,
Шчасцем сонечных дзён
Добрабыт зацвіце...

Не праспаць толькі нам,
Не падацца панам,
Брат-змагар!

Ты арол, ты каваль,
Ты сын працы — ўладар;
Жыцця новага сталь,
Долі лепшай пясняр.

Заклікай ты народ
На вялікі на сход
Заклікай!

Нам даволі бяды!
Ў гімне творчай вясне
Дух жыцця малады —
Ён нам сэрцы кране!

Як адзін чалавек,
Мы адкажам на здзек
Груганам!

1929 г.

ШЛЯХАМ ЦЯРНІСТЫМ

Скрыпіць спіна пад цяжарам,
Пад лютаю бядой...
Дзень будучыні скажа нам
Пра наш апошні бой.

Ну што-ж, таварыш, годзе млець?
Плячыма ўзварухні—
Бадзёра, стойка трэба ўмець
Здабыць свабоды дні.

Ідуць яны... душа гарыць
Жаданнем толькі тым:
Хутчэй разбурыць свет стары—
Дарогу маладым!

1929 г.

МОЛАДЗІ

Вышэй, вышэй праз чорны зрок
Узнімайце к сонцу волі сцяг!
Юнацкі зрок, кіпучы зрок —
Шыбае горда на прасцяг.

Насустрач светазорным дням
Паходняў свецяцца агні,
Наперад, моладзь! У баях
Сустрэнь сваёй свабоды дні!

1929 г.

ПАТРОС-БЫ СВЕТ РУКОЙ
МАЗОЛЬНОЙ

Упіся, сэрца, забыццём,
Прасторы роднага павевам.
Эх, дзе прывольнае жыццё,
Святая воля наша, — дзе вы?
Ад болю сэрца маладое
Дрыжыць... Стаяць панура хвоі,
Глядзяць вачыма сумавання
У бяздонне ночы... Эх, здаецца, —
Патрос-бы свет рукой мазольнай,
Каб знішчыць тых, хто абяздоліў
Мой родны край, хто п'яўкай ўецца
Ля босых ног і смокча кроў
Маіх зняволеных братоў.
Гэй, людзі, людзі — хто жывы,
Падайце голас! — спіце вы?
Падайце руку, пойдзем смела
У грозны бой — жыццё даела...
Хай прыдзе бура, каб пад свіст
Бунтарных сіл, як кволы ліст,
Калі пачнуць біць перуны,
Дрыжалі ўсе « апекуны »!

1929 г.

Я ЧУЮ УЖО...

Пагасла сонца за гарой.
Мінуў яшчэ адзін спякотны, мляўкі дзень.
Зноў на палі кладзецца ночы цень...
Як добра, хораша вячэрняю парой.

Иду к табе я на спатканне, ноч,
Каб шэпты тайныя, прарочыя падслухаць,
Каб запытаць, калі спадуць кайданы з ног
Мае пакутнае старонкі Беларусі?

Як зораў тваіх, ноч, рознакалёрны бляск,
Гараць у маім сэрцы барацьбы агні.
Я прагну, каб хутчэй спаткаць у бляску дні,
Каб ажыла за горла сцятая зямля...

Я чую ўжо даўно, прыпаўшы да яе,
Як зброя лязгае — рыхтуецца паход...
Як кожная былінка з радасці пяе.
Не доўга будзе ждаць пакрыўджаны народ!

Канец настане жудаснаму здзеку.
Няхай жыве жаданая свабода!
За працу цяжкую яна узнагародзіць,
Парваўшы ланцугі... і панскую апеку!

1930 г.

У БОЙ НА АКУПАНТА *

Мы барацьбой гарым, мы сіла, —
У нас жыве бунтарны дух,
На барыкады пойдзем смела,
Далоў ярмо, прыгон-ланцуг!

У бой на акупанта,
Мы знішчым здзек і краты —
Даволі край наш нёс
Цяжкі жыццёвы лёс!

Дзе нас да смерці катавалі —
Ўзыйдзе там зорка — агняцвет,
Агнём пажару ўспыхнуць далі,
Змяцем няволі чорны след.

У бой на акупанта,
Мы знішчым здзек і краты —
Даволі край наш нёс
Цяжкі жыццёвы лёс!

Не доўга панаваць над краем,
Дзе векавечна слёзы льюць.

* Широка распаўсюджаная падпольная песня ў былой Заходняй Беларусі.

Ідзеце прэч, драпежна зграя,
Тут гаспадар — працоўны люд!

У бой на акупанта,
Мы знішчым здзек і краты.
Даволі край наш нёс
Цяжкі жыццёвы лёс.

Над шматпакутнаю радзімай
Чырвона зорка ўзыйдзе нам,
У сям'ю ўз'єднаемца адзіну,
Не будзе месца тут панам!

У бой на акупанта,
Мы знішчым здзек і краты.
Даволі край наш нёс
Цяжкі жыццёвы лёс!

1930 г.

КОМСАМОЛЕЦ ЯНКА

(Песня)

Чаму невясёла сонейка ўзыходзіць?
Янка маладзенькі ў дарогу выходзіць...
Дарожка далёка, ўжо яму вядома,
Проста ў мур высокі з радзімага дома.

— Мой сыноч адзіны, шкада тваіх вочак—
Яны спахмурнеюць, выцвітуць, сыночак.
За што твае рукі ў ланцугі скавалі?
За што у няволю, у астрог пагналі?..

Шумеў на узгорку стары бор сасновы,
Хлапцу накладалі ланцугі-аковы...
Вочы сакаліны смяюцца бадзёра,
Да матулі Янка весела гаворыць:

— Ты не плач, матуля, пакінь галасіці,
Я ў паноў не буду літасці прасіці,
Адкажу на здэкі шчыраю пагардай,
Не знайсці пакоры у душы бунтарнай!

Не знайсці пакоры і не знішчыць думак,
Нам шумяць разлогі веснапесень шумам.
Супакой-жа сэрца, я яшчэ вярнуся,
Яшчэ нас сустрэнуць гоні Беларусі

Каласістым морам ураджайнай нівы,
Сонцавейным смехам і гарачым жнівам...
Дык пакінь, матуля, слёз не трэба болей,
Нас сустрэне моладзь пад сцягамі волі!

1930 г.

ДРЭМЛЮЦЬ ЛЮСТРАНЫЯ ВОДЫ...

Дрэмлюць люстраныя воды,
Спіць па-над возерам бор,
Тояць затокі і тоні
Тайну глыбокую зор.

Гібкі чарот над вадою
Нізка схіляе свой стан.
Ціха паўзе праз паляны,
Сцелешца белы туман.

Спяць векавечныя хвоі,
Цёмнае возера спіць;
Толькі ў гушчары часамі
Дзіка сава пракрычыць.

Потым ізноў супакоем
Дыхае сонны імшар,
Сэрца ў грудзях замірае,
П'е асалоду душа.

Ціхага шчасця ўспаміны
Перада мною ўсплылі,
Бышчам пяшчотныя рукі
Зноў, як калісь, абнялі...

1930 г.

ПАДРАСТАЮЦЬ СОКАЛЫ...

Быў абуджан рана я
Песняю зары.
Сонца рассмяянае
Полымем гарыць.

Шалясцела росамі
Маладая рань,
Брыльянцістым россыпам,
Смехам серабра.

І пайшоў я гонямі
У залаты прастор,
Дзе птушыным гоманам
Абудзіўся бор.

І чаму, працоўная
Маці Беларусь,
У красе чароўнай ты
Сумная чамусь?

Цені хмарак коцяцца
Па тваёй зямлі,
Мне-ж цябе так хочацца
Песняй весяліць!

Не гаруй-жа, мужная,
Зменяцца гады...
Звіняць песні дружныя
Маршам маладым.

Падростаюць сокалы,
Як-жа не спяваць?
Далеч сінявокую
Хочацца абняць!

1931 г.

* * *

I

Неспакойна штось на сэрцы,
Можа песню запяю я!
v Смейся, браце, ў вочы смерці!
Неспакойна штось на сэрцы...

Буры прагну... эх, паверце,
Ночка вечна не пануе!
Неспакойна штось на сэрцы...
Можа песню запяю я!

II

Там, за борам, цёмным гаем,
Віхраць полымем пажары,
Нехта сцяг агня ўздымае
Там, за борам, цёмным гаем!

Дзе музыкі? Марш заграем!
Што-ж, хай сцюжа б'е па твары...
Там, за борам, цёмным гаем,
Віхраць полымем пажары.

1931 г.

БАЛЮЙЦЕ, ГУЛЯЙЦЕ, ПАНОВЕ....

Не, годзе — хай сэрца не ные,
Я прагну другое адчуць,
І покуль гады маладыя—
Ляцець за віхрамі хачу!

Я прагну бурлівых хвілінаў,
У іх каб знайсці забыццё...
За шчасце для роднай краіны
Адаць маладое жыццё!

Хай песня за песняй ад плуга,
Ад працы мазольнай мае
Ўзлятае паточыстым кругам, ?
Узоры змагання снуе.

Браты! З вамі волю здабудзем,
Здрузгочам свае кайданы!
Гартуйма адвагаю грудзі,
На бой супраць здзеку й маны!

Балюйце, гуляйце, панове, —
Разлічымся з вамі калісь...
Мы вас ўзнагародзім труною
За крыўды на нашай зямлі!

1932 г.

* * *

У блеску кос-праменняў,
Бачыў раз вясной я,
Сяў сейбіт жменяй
Слоўца маладое.

Грудзі нараспашку,
Потам твар заліты...
Цяжка было, цяжка
Працаваць сямбіту.

І ўзышла кудзеля
Рукі сакавітай,
Заглушыла зелле
На радасць сямбіта.

Хутка даспявала
Поўнае калоссе
І шырокай хваляй-
Песняй палілося...

Наляцела хмара
Саранчы на ніву,
І грымот ударыў
Перад самым жнівам.

Пажарам налёгшы,
Скавытала бура,
Нібы над памёршым,
Ладзячы хаўтуры.

Ды сейбіт не дрогнуў,
Не скарыўся ліху,
Цвёрда йшоў дарогай
Супраць злога віхру!

— Не, мы век не станем
У горы на калені!
Знікнуць за курганам
Нашай крыўды цені...

1933 г.

НАД МАГІЛАЙ КОМСАМОЛЬЦА САМОЙЛА

Яшчэ адну кривавую ахвяру
Смерць вырвала бязлітасна з радоў...
Як сокал малады, упаў ён пад ударам,
Як дуб, падсечаны у росквіце гадоў.

Юнак наш дарагі, таварыш, брат, бывай!
Ты мала цешыўся красой свайго жыцця...
Пагас агонь грудзей, адцвіў твой рана май,
На явары сухім лісты не шалясяць.

Добра і светлых дзён жадаў ты для братаў,
Ты аддаваў ім сілы маладыя,
Ды вораг струны сэрца абарваў жывыя,
Не б'ецца больш яно—застыла кроў...

Мой мілы брат, не дачакаўся ты
Пары другой, другой вясны жаданай;
Калі, узяўшы сцяг наш, сонцам тканы,
Прыдуць да нас таварышы-браты!

Пахавалі з папом і паліцыяй —
 Без апекі і тут не было —
 І, засыпаўшы сына зямліцаю,
 Разышлося панура сяло...

У хворым целе душа была сільная —
 Яе выжыла смерць без пары...
 Прычытала сястра надмагільную —
 Ціха вецер шумеў у бары.

Як хавалі—на захадзе сонейка
 Хтось гарачай крывёю заліў...
 Цяжка дыхалі родныя гонейкі
 Руні подыхам з вузенькіх ніў.

Спі, змагар! Над магілаю песнаю
 Узыйдуць краскі з пралітых тут слёз...
 Прыдзе моладзь не раз к табе з песняю,
 Смела кінуўшы ў даль адгалос!

1933 г.

✓ МОЛАДАСЦЬ

Моладасць, моладасць — зорка ты цьмяная,
Поля жыццёвага краска вясняя!
Ты непрыкметна адходзіш у далеч...
Што-ж на ўспамін для душы пакідаеш?

Што? — можа песні аб долі стаптанай,
Боль у грудзях незагоеных ранаў...
Песні краіны, атуленай хмарамі,
Думкі аб сокалах, сцятых ударамі?

Ты ацвітаеш, хоць жыў так не многа я.
Шкода цябе, мая госця убогая,
Шчасцем юнацкім заледзьве сагрэтая,
Ружа завяўшая — песня няспетая...

Горкага шляху сцяжыны цярнёвыя
Думкай знаёмай праходжу нанова я,
Пешчу рукамі пажоўкляя лісці —
Браў я уцеху жыцця з іх калісьці...

Зноў прад вачыма крыніцы жывыя,
Сілы бунтарныя, дні маладыя.
Колькі хвілін дарагіх пахавана
Пад беспрасветным сцюдзёным туманам!

Колькі надзей і бадзёрых, і мілых,
Моладасць, ў сэрцы маім ты будзіла...
Усё прамільгнула... Бывай-жа, бяздольная!
Клічуць сцяжыны, дарожанькі польныя;

Клічуць паходні — марудзіць няма калі,
Годзе і так за нядбайнасць адплакалі...
Помсціць я буду ад сэрца, упарта
Тым, хто ад сонца стаўляў табе краты.

1933 г.

ПЕСНЯРУ

Твой напеў мусіць быць як агонь і як сталь,
Мусіць быць непамерна гарачым,
Каб да кожнага кволага сэрца дастаў,
Гартам слоў каб яго перайначыў.

Азірні навакол смелым вокам прастор.
— Будзем жыць, дарагая краіна!
Сілы ёсць!—плыве песня з зямлі аж да зор,
Беларусь, Беларусь не загіне!

Мох не будзе жаўцець на сялянскай стразе,
Пустазелле з загонаў аполям,
І працоўнай рукой сцягі славы ўзнясем,
Скажам злыдням, што здэкаў даволі!

Воля прыдзе з красой пасля хмарнага дня,
У яснай постаці, з гімнам свабоды,
Раны голячы сэрца, каб боль іх суняць,
Гляне сонцам у душу народа.

* * *

Я пішу, як магу,
Голас сэрца майго
Тут гаворыць на гэтай паперы.
Да сяброў і братоў
Дойдзе змест маіх слоў
Праз усе перашкоды і дзверы.

Пасля працы цяжкой,
Брат мой, сядзем з табой —
Пагуторым праз лісцік хоць гэты,
Як нам путы парваць...
Сорам нам бедаваць,
Плачам, друг, не дасягнем мы мэты!

Добра знаем, браты,
Мы сыны галаты —
Нас радзіла крываваая праца.
Кожны міг, кожны час
Кліча ўсіх яна нас
За свабоду, за долю змагацца.

Толькі, брат дарагі,
Каб парваць ланцугі —

Трэба стаць нам гранітнай сцяною!
Чакаць грому з нябёс?
Не — даўно вучыць лёс
Браць жыццё і рашуча і з боем!

1934 г.

✓ ПЕРШАЯ ВЯСНА

Прывячаецца сынку

Вочкі цёмнасінія
Міргалі, смяяліся,
З сонейкам дзяціныя
Ручкі абнімаліся.

Першы раз вясноваю
Быў атулен ласкаю,
Вочы васільковыя
Зацвіталі краскамі.

Ён рукамі квольмі
Сонца браў гуллівае,
Што ірдзела польмем
Над лугамі, нівамі.

Лепятаў, не знаючы
Пра віхры з туманамі,
Ясны дзень вітаючы
Моваю нязнанаю.

Ты расці, дзіцё маё,
Выраснеш і зведаеш
І пра ночы цёмныя,
І пра долю светлую.

Вочки васільковья
Хай-жа не туманяцца:
Мы здабудзем новыя
Дні з маёвай раніцай!

1934 г.

ЭПИГРАМЫ

Закружыце, менавіта ў гэтым моманце,
Іх сонца іхныя вочы...
Пасля іх пачаўся гэты свет,
— Я бачыў, жывы гэты свет,
Ішоў я куды,
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Сонца іхныя вочы...
— Ах, так!
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...
Іх сонца іхныя вочы...

НА ДОПЫЦЕ

Закутага, мяне ў скляпенне прывялі.
На сценах была кроў...
Распачалі дапрос: «Ты хто, скажы?»
— Я беларус, жыхар тае зямлі,
Што ад вякоў
Не бачыць сонца,
Сын селяніна-бедняка...
Скрывіла вусны кату злосць:
— Ах, так...
Падходзіць і брудная рука,
Зноў палажыла знак
На мой гарачы твар.
Скруцілі, кінулі мяне
На дошкі нар...
І каты ўпіліся, як п'яўкі, ў маё цела.
Вар'яты — яны хацелі,
Каб я адрокся ад радзімы, сваёй маці!
Каб здрадзіў ёй...
З грудзей маіх вырваўся стогн пракляццяў!
Я адчуваў — і бачыў на сцяне,
Як папярэднікі мае,
Таварышы раней мяне
Тут кроўю выпісвалі свае імёны
І пракляцце катам.

— Чаго глядзіш?
Табе не бачыць светлага больш дня, —
Прызнайся, комуніст!
А за сцяной, дажджом шумела глуха восень.
Прыпомнілася мне такая-ж ноч, старэнька хата...
Мы пакляліся:
Да смерці быць нязломнымі прад катам!
Прыпомніў я на допыце ўсё гэта.

1934 г.

* * *

Закувала зяюля ў зарослях,
Закувала першы раз.
У сэрцы дні юнацкія ўваскрослі,
Дні, чаму не шкода вас?

Ці таму, што сіратлівым бытам
Гэты час пакінуў па сабе
Шмат трывог, душою перажытых,
Шмат пакут ў жыццёвай барацьбе?

Зніклі вы, як сонца за гарою,
Як матыль мільгнуўшы над зямлёй,
І вясна з раскошным цветабоем
Была радасцю — ды толькі, не маёй...

Дык бывайце-ж!.. Вас я не шкадую,
Цяпер іншы шлях маіх дарог, —
Зару новую ў душы сваёй гадую,
У вянку жыццёвых перамог!

1935 г.

* * *

Паміж нягод,
Паміж смецця і бруду
Маяк працоўных усё ярчэй гарыць!
Тым краскам новых дзён
Складаць я песні буду,
Што полымем цвітуць, як сонца на зары...

Сыны мы ўсе
Прыгнечанай краіны.
Радзіла гора нас, скупаўшы у крыві.
Наказ такі дала:
Працуй і не загінеш!
Ты створыш новы свет — змагайся і жыві!

1935 г.

З СЯЛЯНСКІХ НІЎ

З сялянскіх ніў прынёс я вам жывыя адгалосы.
Пах руні кучаравай...
Як сонца раніцой на дол цярушыць росы,
Сям'і птушынай гімн з абуджанай дубравы
Прынёс я вам сюды.
У залётах маладых
Шапоча вецер штось бярозцы белатварай;
З зарніцай франню падняўся над папарам,
Звініць, пяе жаўрук.
Пяе, як выйдзе зноў ратай
Гарачым потам тут барозны паліваць,
Пяе, як новае жыццё
На вогнішчы старым пачне ён будаваць,
Пяе пра Першы Май!

З сялянскіх ніў прынёс сюды
Жывыя адгалосы,
Іх зліць хачу з машын сталёвых свістам!
Я сын мільёнаў шэрых, бедных, босых.
Ідзем уперад мы
З заданнем урачыстым:
Здабыць правы жыцця!
Прайдуць вякі...
Аб нашых днях гісторыя напіша.

Не будзе нас, другія будуць людзі...
У песнях вольных
Нас другі пясняр акордамі ўскалыша;
За наш агністы след
У сэрцы пакаленняў жыць мы вечна будзем!
З сялянскіх ніў прынёс я вам
Жывыя адгалосы —
Вясковай раніцы пунсовы смех і гоман.
Ужо луг зазелянеў, чакае працы поле.
Парваўшы лёд,
Жывым прыбоем б'е у бераг Нёман
І ціха гойдае густыя вербалозы.
Даволі слёз і горкіх дзён даволі!
Вясна, вясна ідзе!

1936 г.

ЦЕНІ СОЧАЦЬ

Зорным шляхам па зямлі
Сцелецца мяцеліца,
Моўчкі цені заляглі
Ноччу за аселіцай,

Пільна сочаць коней бег,
А мы едзем — весела!
На пуховы белы снег
Ночка крылі звесіла.

Гэй, гані — ўдалі святло!
Боль наш хутка злечым мы,
Каб аж бура за сялом
Загула, заенчыла.

Цені сочаць, а нам смех —
Маладыя — весела!
На пуховы, белы снег
Ночка крылі звесіла.

1936 г.

ПЕСНІ МАЕ

Эх, старонка мілая,
Дзён тваіх паэт я...
Дрэўца ты пахілае,
Песня недапетая...

Лесні мае, песенькі,
Думак, сэрца дзеці вы,
Хоць завейя едзем мы —
След ваш не замецены.

Нарадзіла гора вас,
Крыўда, здзек вялікія,
Каб змагацца з ворагам
Люд працоўны клікалі.

1936 г.

* * *

Абцёр сталёвы плуг на павароце,
Сцюдзёны вецер дзьме ў дзіравую сярмягу.
— Дазволь-жа, шэрая зямліца-маці,
Я на грудзях тваіх тут супачыць прылягу.

Не каюся, што я прышоў на свет паэтам...
Я ўсё да глыбіні адчуў працоўных гора,
Я песняй засяваў батрацкі свой палетак —
Вузкія, неўрадлівыя разоры!

Краіна родная — усмех вясны расцвіўшай!
Прысягу шчырую мы склалі прад табой...
У сям'і народаў вольных будзеш ты не лішняй,
Прыдзе жаданы час, — ўз'єднаешся з сястрой...

Барозны шэрыя, палітыя крывёю,
Дадуць нам ураджай за ўбогія гады,
І песні сумныя над роднаю зямлёю
Заменім песняй радасці дружынаў маладых!

1936 г.

У КАЛОССІ СПЕЛАЙ НІВЫ...

Шугае сонца вогнішчам. Спякота.
З сярпом стаю ў калоссі спелай нівы.
Чакаю, каб на твар, заліты потам,
Хоць раз павеяў вецер жартаўлівы.
А ён — схаваўся, як заўсёды ў жніва...
Адплыў кудысь прыбой жытнёвай хвалі,
Не зварухнецца збожжа на загоне,
І толькі песня жней плыве гарачым жалем,
Крадзецца на жытцо, застыўшае на гонях:
Яно на серп схіляецца ў паклоне.

Спявалі гэту песню пакаленні,
Бізун прыгонны ўторыў ёй са свістам.
Знямогшы, падала прад сонцам на калені
Гаротніца-жняя. Сваёй слязой празрыстай
Яна скрапляла гора, жыта жменю.
І ўбачыў я...
Не ведаю — ад радасці ці смутку сэрца забалела:
✓ Жняя загончык жала з долю шырынёй...
І быццам на паказ
З разоры да разоры шасцёра іх сядзела,
А сёмы — плакаў у калысцы пад мяжой.
Эх! Падрастуць — не хопіць баразёначкі адной.

Шугае сонца вогнішчам. Спякота.
З сярпом стаю ў калосі спелай нівы.
Нялёгкае жыццё, а жыць усё-ж ахвота:
Я чую іншай песні пералівы,
З яе пасеву звонкага чакаю жніва.

1936 г.

**ЗАБАВА У ВЯСКОВАЙ
ВУЛІЦЫ**

Падкраўшыся разорамі
З палёў, дзе была схована,
Сыпнула ночка зорамі,
Як з рэшата вясковага.

Касмату грыву звесіла,
К старэнькім хатам туліцца,
Ды песню з ветрам весела
Прысвіснула па вуліцы.

І вечарынка хмеліцца —
Сабраліся ўсе родныя:
Мароз, снег і мяцеліца
Ды злыбяды галодная.

1936 г.

* * *

В. А. Трущько

Як майські дзень, пахучы, рассмяяны,
Як песня ціхая засмучанай краіны,—
Мой добры друг, ты ў душу мне заглянуў
І след, глыбокі след, у ёй навек пакінуў.

Жышчэ змагаў упартай барацьбою,
Знясці усё за лепшы час гатоў;
Дабро і ласку сеяў за сабою
Паміж нядоляй змучаных братоў.

Друг мой, павер,—хоць нас і дзеляць мілі,
Душой і думкамі заўсёды я з табой,
Жыву ўспамінамі, як некалі любілі
Мы раннюю вясну і майскі цветабой.

Я веру, брат, што прыдзе ясны дзень,
Ты ўстанеш хутка зноў здаровы, свежы.
Яшчэ мы дапльвем да тога узбярэжжа,
Дзе доступу не знойдзецца бядзе.

1936 г.

ДАРОГАЙ

Глухім лясочкам сярод ночы
Бадзёры, свежы зноў іду я,
І сэрца цяжару не чуе,
Снег сыпле зорамі у вочы.

Іскрыцца, сцелецца пад ногі,
Навокал цішыня нямая,
Смяецца мясячык двурогі,
З чупрынай белай ель густая
Галлём павісла над дарогай.

Гукнуць-бы так здаецца — гэі!
Заліцца песняй-весьялухай,
Каб буйнасць выліўшы з грудзей,
Усё санлівае разрухаць...

А вось і вёска за узгоркам.
Тут паміж гэтых шэрых хат
Пазнаў я столькі крыўды горкай
А радасці зусім няшмат...

За погляд мой і за імкненні —
Інтрыгай, плёткамі пад час
Мне цені з чорных сутарэнняў
Душу аплёўвалі не раз!

1936 г.

* * *

Рудою ворсаю зіма кіселицца
Па вуліцах, дарогах.
Дзе снег арфуючы, гула мяцеліца,
Жыццё там б'е трывогу.

Пярэсцяць выглядам палі за вёскаю —
Усё вясну прарочыць,
Дзе крыж, абняўшыся, стаіць з бярозкаю
Ля курганоў на ўзбоччу.

Страха саломенныя латкі звесіла
Над лёсам, над жабрачым.
Хоць і вясна, ды ёй усё-ж не весела:
Гаротна, слёзна плача.

Пакінь гаруніцца, страху вясковая —
Вясна асвежыць грудзі...
На поле выйдзем мы, і песні новыя
Зноў з сонцам сеяць будзем!

1936 г.

АРЛЫ МАЛАДЫЯ

(Уступ да паэмы «Арлы»)

Будзіўся ўсход залатою разорай,
Адплакалі буйныя росы;
І сонца, умыўшыся імі, над борам
Прычэсвае русыя косы!

Стаю прад табой, дарагая краіна,
Пясняр тваіх дзён недапетых.
І дзеяў, не сцёртых жыццём, каляіны
Кладуцца у песнях паэта.

Дарогі змагання, шляхі, пуцявіны
Паклалі сляды на вас, людзі.
Іх след прамяністы ніколі не згіне,
Патомкі іх злом не асудзяць..

Ўзляталі над краем арлы маладыя,
Задорна расправіўшы крыллі,
І спевам будзілі гушчары нямыя,
Аб новым жыцці гаварылі...

Я відзеў, як ружы, агністыя ружы
Смяяліся сонцу у вочы!
Віхор іх асенні са свістам варожым
Стаптаў, пахаваў сярод ночы.

Ды сонца казала, устаўшы з-за хмараў:
— Яны не надоўга завялі...
Я іх абуджу на вясенніх абшарах,—
Зазяюць у сонечных хвалях!

1936 г.

✓ ПРЫДЗЕ УЗ'ЕДНАННЯ ЧАС...

Можа паяў-бы я аб ружах і прадвесні,
Пра хараство нябёс, пра ласку зораў,
Але жыццё наша не гэтых прагне песняў,
Калі галодных гімн грывіць, як хвалі мора.

Красу страчаю іншымі вачыма,
Яна у бунце дня — да сонца нас вядзе,
Каб шлях пакут і ноч пакінуць за плячыма...
І каб хутчэй нам сонца азарыла дзень.

Выходзьце, сейбіты, ралля даўно гатова,
І сейце смела, няхай красуе рунь,
А саранчы апошняя мы скажам слова:
Для гібелі тваёй не пашкадуем рук!

Не запырэчыш мне — закон жыцця не згіне,
Хоць можа гніль на час змуціць крынічны бег,
Але бурлівы цяг жывой празрыстай плыні
Асадзіць бруд на дно, як сонца сплавіць снег...

Пяю, браты, я вам, пакрыўджаным, галодным.
Не! не зрабіць з байца пакорнага раба!
Старонка мілая, ты уздыхнеш свабодна,
Прыдзе ўз'еднання час і новая сяўба!

1937 г.

* * *

Распасцёршыся, на стрэхі села ноч
І рассяла па небе макам зоры.
Без змагання ты мне шчасця не прароч,
Гэта шчасце — слёзы з выплаканных воч...
Нашу радасць затапіла імі гора.

Светлай песняй нарадзіўся золак-дзень,
Брыльянцістую расу збірае сонца.
Па вяршынях сініх лесу, па вадзе
Смех рассыпаў шалаўлівы маладзень,
Жаўруком звініць над роднаю старонкай!
Хутка выйдзе на палі бліскучы плуг,
Пабрыдзе за ім прыгнечаны ратай...
— Чаго хмурыш свае вочы, мілы друг?

І пачуеш у адказ: «Эх, не пытай»!
Знаю я, у сэрцы прыкра тлее золь,
Знаю — шчасце мы у муках толькі родзім...
Слухай-жа, што шэпча вецер з дзеразой:
Як падплёўшы лапці цвілаю лазой,
Ходзяць беды, блудзіць голад у народзе...

Па шырокім небе пасмамі, як след,
Разаслала залацісты сонца лён.
Падымайся, хто галодны, хто раздзет!
Час адпомсціць і за крыўду і за здзек,
Каб хутчэй убачыць зорку лепшых дзён...

1937 г.

* * *

Смейся, месяц, з-над палянаў,
Што я сёння маем п'яны —
Смейся ў вочы.
Стаў душою злодзей нейкі,
Красць гатоў у салавейкі
Песні ноччу!
Б'е ў цымбалы вечар чулы,
Душа сум свой страсянула
У грудзях песна.
Па чаромсе, лісцях кволых
Хтось расплэскаў хмельны солад
У бель-песню.
Спіць працоўная краіна.
Дрэмле ціха бэз галінамі
Над рэчкай.
З лесу, з гаю на лагчыны
Пасвіць белыя, ўжо выгнаў
Май авечкі...
Хоць ты спіш — твой чую горды
У чаруючых акордах
Слеў, старонка!
То вартуе дух твой сокал,
Каб спаткаці усход сонца
Маршам звонкім!

1937 г.

* * *

Мне сённешні настрой
У жылах кроў мяцеліць.
Гады мае, я рад, што вы ўзляцелі
Тачыці з крыўдай бой...

Ой, не бярозу ветры гнуць у полі,
І не яна расхрыстаныя грудзі
Шалёнай буры горда падстаўляла...
Хоць ліст сарваны ўжо — бяроза не завяла —
Яна яшчэ цвісці пад сонцам будзе!

* * *

Сады ўжо малаком заліў вясёлы май.
Чаромхі водырам дыхнуў мне ціхі вечар.
Каб адпачыць душой — іду у гай.
Хай ён лісцём нашэпча мне аб нечым
Далёкім, мілым, што прайшло, як сон —
Матулі ласкі... Яна ўжо спіць даўно...
Стаў тварам прад жыццём,
І кінула яно
У душу радасці так мала, мала...
Я сэрца гартаваў, каб хмары шэрых дзён
Развеяць бураю — грудзей агнямі распаліць —
Можа і вінен я, што меркаваў няўдала,
Слабею сіламі — штось цягне да зямлі...
А крутануць яшчэ мне сонца калаўрот
Так хочацца мазолістай рукой
І хвілі дачакаць, калі жывы народ
Чырвоны сцяг свабоды ўзніме над сабой!

1937 г.

* * *

Сціхлі птушкі, восень злая
Ходзіць шумна борам, гаем,
Днём і ноччу залацістым
Усцілае сцежкі лістам.
Звішшы лізка над ракою,
Шэпча лознік з асакою —
Зніклі краскі, сумна, глуха,
Непагода-завіруха,
Ды па межах, па разорах
Гнецца да зямлі ў пакоры,
Прытуліўшыся да тына,
Адзінокая рабіна.
Шкода сонечнага лета...
Апусцеў, замёр палетак.
У далёкі край за мора
Журавы плывуць над борам,
Над рачным блакітам дальнім
З сумным крыкам — развітальным.

1937 г.

* * *

Мы песні пачынаем з сонца,
О, гэта кожны зразумее.
Нам трэба больш святла старонцы.
Каб не блукаць нам у завеях!

Нас кліча золак расмяяны,
Бадзёрым крокам мы ідзём,
Пад маршам звястуна-баяна
Да лепшых і шчаслівых дзён.

Мы хутка выйдзем, край мой родны,
На бераг сонечнай вясны,
Уздыхнуць і лёгка і свабодна
Твае пакутныя сыны!

1937 г.

МОЛАДЗІ

Грудзі вышай!
Смела выйдзем
На спатканне
Віхру, буры...
Змрок пануры
Ззянем сонца
Мы развеем!
Хто пасмее
Паўстрымаць нас?
Моладзь мы!
Краіна-маці,
Волі сны
Гараць сягоння
У нашым сэрцы.
І памерці
У палоне
Крыўды, гора —
Табе, край наш,
Не дазволім!
Прысягаем
Любым борам,
Родным полем!

1938 г.

* * *

Сонца кранула косамі
Струны шаўковыя раніцы,
Сярэбраным смехам
У кроплях расы зацвіло.
Паміж сівых калоссяў
Вецер шапоча, хаваецца,
Павялі пераклічку даўно
Пастушкі за сялом.
Беларусь дарагая мая,
Адчуваю душою — мне верыцца,
Што не доўга красу тваю
Будзе аплёўваці вораг!
Хоць і кінуў ён гора,
І бродзіць яно між аселяцаў —
Не, не зложым прад ім
Сваіх рук, свайго сэрца ў пакоры!
Нарадзіліся мы
І нядолю пазналі з калыскай,
Нам казалі аб ёй
Песні матчынай першыя словы...
З непагодай жыцця
Парадніліся змалку так блізка, —
Дык ці-ж нам апускаць
Прад шалеючай бурай галовы?!

Болей гарту, далей каб ісці
Па дарозе пачэснай!
Агляніся назад,
На шляхі барацьбы, на гады:
З нашых зёран
З бунтарнай, хвалюючай, смелаю песняй
Ідуць новыя сілы —
Ідзе змена байцоў маладых!

1938 г.

ЯК ЗАСВЕЦЯЦЬ ПРАМЕННІ...

Жыта звiсла на серп спелым коласам
І, прыпаўшы грудзьмі да зямлі,
Прычитала старэнькая голасам —
Сына каты ў астрог павялі...

Знаю, знаю — карміцель адзіны ён...
Знаю й гэта, што пойдзеш у свет,
Будзеш сніць яго вочы арліныя,
Слаць яму свой гарачы прывет.

На палосах вузкіх гора родзіцца
І з батрацкай хаціны глядзіць...
Каго лёс б'е у твар галалёдзіцай,
Буду песняй я тых весяліць.

Раскажу ім, што долі жабрачае
Мы пазбавімся толькі тады,
Як засвецяць праменні гарачыя
Пяцікутнай чырвонай звязды!

1938 г.

* * *

Калі насоўваецца мрок пануры —
Ад сплаху дрыжаць адны асіны.
Мы не дрыжым!.. Так перад бурай
Маўчаць дубы ў задуме сіняй...

1938 г.

У НЯВОЛІ

Ціха вакол,
Вечер дрэў не калыша.
Ночка цярусіць паволі на дол
Зоры з далёкага ўзвышша.

Край мілы мой,
Птушкай падбітай імкнуся
Туды, дзе чакае пакутных сыноў
Родны прастор Беларусі.

Драты вакол —
Людзі чужыя, як зверы...
Ды не зламае іх жорсткі закон
У сэрцы надзеі і веры.

Нашу вясну
Цёмная ноч засланняе...
Толькі ў грудзях набалеўшых адну
Думку мы песцім, люляем:

Прыдзе яна,
Прыдзе жадана хвіліна —
Радасць сустрэчы, як чарку, да дна.
Вып'ем у вольнай краіне!

1940 г. Нямецкі канцлагер

* * *

Эх, дзе вы, дзе, любімыя прасторы,
Па вас душой сумую сёння я...
Гараць агнём баварскай ночы зоры,
Але мой боль грудзей ім не суняць.

У ціхім небе месяц зажурыўся,
Стаю з задумай горкаю ад слёз...
А за калючым дротам кіпарысы
Расквеціў брыліянтамі мароз.

Мільгнуўшай зоркі след лаўлю вачыма,
І боль нямы кранае сэрца зноў:
То паляцеў прывет мой да айчыны,
Да вольных сёння вёсак, гарадоў!

1939 г.

ЗВАРОТ З НЯВОЛІ

Я застаў цябе, вёска,
Не такой, як была ты.
Кроў і слёзы расплёскаў
Люты вораг па хатах.

Не пачуў песні жнеяў —
Усё маучала панура,
Дымам неба чарнела
Пасля жудаснай буры...

Ўжо разматвала лета
Пражы срэбнае ніці,
Васількі мне прыветам
Шапацелі у жыце.

У садку невялікім,
Аж да хаткі парога,
Апроч вырылаў дзікіх,
Не застаў я нічога...

Толькі пышныя ліпы,
Як уцеха адзіна,
Успамінам былі мне —
(Стары бацька садзіў іх...)

Мне яны казалі,
Як чакаў з вайны сына —

Паглядаючы ў далеч
Да апошняй хвіліны.

Спі мой добры, мой мілы —
Не прыждаў ты сустрэчы...
Цяжкім жвірам магіла
Твае раны залечыць.

А я зноў праз хвіліну
Пайду з помстай заўзятай, —
Кліча маці-краіна
Да крывавай расплаты!

1941 г.

УЗНІМАЙЦЕ НА КАТАЎ НАЖЫ!..

Навалаю грозныя хмары
Акуталі мрокам палі —
І ноччу і днямі пажары,
Пажары на роднай зямлі...

Пылаюць пасёлкі і вёскі,
Што час, то магілы гусцей,
І стрэлаў разносіцца лёскац,
І крык прадсмяротны дзяцей.

Не веру, каб хтосьці склаў рукі
І моўчкі на гора глядзеў,
Такіх праклянуць нашы ўнукі...
Не будзе ім месца нідзе.

Браты, дарагія — за зброю!
Узнімайце на катаў нажы!
Мы іхняй крывёй іх напоім,
Навучым прыблудаў чужых!

1942 г.

У ЧОРНЫ ЗМРОК

Прад вачыма бягуць пройдзеныя снежкі,
А у думках — перажыты горкі шлях.
Я не ведаю, чаму мне так уцешна,
Як зазвоніць восень меддзю па лістах.

Я пакінуў хату родную прадвеснем,
Знік нябачна для людзей у хмызняках.
Захапіў з сабою толькі свае песні —
Гэта быў адзіны сэрца майго скарб...

Нібы родных, прынялі нас нетры бору,
Памаглі складаць нам песні барацьбы,
Партызанскім былі сховам і дазорам.
Лес прыгожы наш страшным для катаў быў...

Свае песні сеяў сэрцам я на тое,
Каб агнямі перамогі зацвілі!
Калі прыдзе пакаленне маладое,
Каб сказала: жыў нядарма на зямлі.

Пад выразны стромкіх сосен шум прарочы
Я іх сеяў па імшарах векавых,
Каб ярчэй народных мсціўцаў рдзелі вочы
І трапней фашыстаў білі кулі іх.

* * *

Туман ападаў на лагчыны
Вячэрнюю летняй парою.
Смяротныя раны хлапчыны
Сцякалі гарачай крывёю...

Паўзлі па дарозе, як гады,
Зямлі непакоранай каты,
А ён — нечакана — з засады
Пад ногі ім кінуў гранату!

Ён помсціў за родныя вёскі,
Сяццёр і братоў скатаваных...
Шапочуць, шапочуць бярозкі
Аб славе яго — партызана.

1944 г.

ДНЮ ВЫЗВАЛЕННЯ МІНСКА

Святкуем сёння мы дзень светлы, урачысты,
Затканы ўзор яго на сонечным абрусе.
Наш родны горад Мінск ачышчан ад фашыстаў,
І радасцю звяняць прасторы Беларусі!

Прывет табе, прывет, наш мудры бацька Сталін,
Ад нашых вызваленых гарадоў і сёлаў!
Краіна родная, зноў вольнымі мы сталі,
І шчасцю нашаму няма граніцаў сёння!

1944 г.

УСПОМНЮ ЦЯЖКІ ЧАС...

Успомню цяжкі час: як сонечны палетак,
Як нівы родныя крывёю заплылі,
Як на вачах у маткі катавалі дзетак,
Каб потым закапаць жыўцом іх у зямлі...

Не выкрасліць радкоў з гісторыі нікому,
Упісаных крывёй замучаных ахвяр,
Ды не зламалі нас парывы буралому,
Адчуў захопнік наш караючы удар.

Даволі, больш не ўстаць з зямлі фашысту-кату,
Не выпаўзе пракляты гад на свет,
На перакладзіне, паміж слупоў узнятых,
Мярзотны шлях свой скончыў людаед.

А мы засеём зноў стаптаняя загоны,
Каб цвіў і прыгажэў наш мілы край ізноў,
Магутны, творчы ўздым сям'і яго мільённай
Паслужыць прыкладам для будучых вякоў.

І сэрца прагну я у пачуцці расплавіць —
Хай радасць пырскае з грудзей праз берагі,
Я ў песнях буду вечна Цябе славіць,
Наш мудры правадыр, наш Сталін дарагі!

За тое, што сягоння бачу я вачыма
Старонку вольную, і сонца, і красу,
Што чорнай зданню смерць не ходзіць за плячыма, —
За гэта да Цябе падзяку я нясу...

1945 г.

ПАСЛЯ ГРОЗНАЙ БУРЫ

Прымі справаздачу, наш радасны, новы —
Пасля грознай буры народжаны год;
Разбілі драпежнікаў, цветам вясновым
Квітнець будзе зноў і наш край і народ.

За творчую працу ў натхненні адзіным
Бярэцца вялікі савецкі народ!
Прыгожая, мілая маці-Айчына
Дужэе, мацнее, расце з году ў год.

1945 г.

Я. КУПАЛУ

Хочь і няма між нами,
Прадчасна смерць забрала, —
Ты будзеш жыць вякамі,
Вялікі наш Купала!

Вітаць у песні звонкай,
У зорах серабрыцца
Над вольнаю старонкай,
Над роднаю зямліцай,

У чэрвеньскіх ты росах,
Што ночка настрасала,
У польных адгалосах
Жывеш, пясняр Купала!

Тады, калі краіну
Звар'ё на часткі рвала,
Ты сэрцам покліч кінуў,
Наш дарагі Купала!

Каб біць паганых катаў,
Знішчаць іх днём і ноччу,
Ты грозна час расплаты
Драпежнікам прарочыў.

Мы споўнілі завет твой,
Збыліся твае мроі —
Не здаўся край Советаў,
Магутны край герояў!

І пасля чорнай ночы,
Зноў сонца шчасця ўстала,
Не льюць больш слёзаў вочы
Тваіх братоў, Купала.

Рунеюць зноў загоны!
Мы з папялішч, руінаў —
Клянёмся ў тым сягоння —
Паднімем зноў краіну.

І хоць цябе між намі
Прадчасна смерць забрала —
Ты будзеш жыць вякамі,
Пясняр жыцця — Купала!

1945 г.

МЫ НЕ ЗАБУДЗЕМ ІХ ІМЕН

Зрывае вецер жоўты ліст,
Над пусткаю галосіць.
Да сонца нівы, як калісь,
Не шапацяць калоссем.

Замоўк птушыны звонкі хор,
Адно паміж сасонкаў
Панурым крыкам кліча ў бор
Глухую восень сойка.

Ляжыць імшарамі мая
Далёкая дарога,
Па ёй хадзіў калісьці я
У падполлі з асцярогай.

Каля гасцінца стаў курган...
Звярынаю аблавай
Тут быў забіты партызан
І комсамолка Клава.

З сардэчным болем я прышоў,
З вянкком на іх магілу,
Прынёс прывет таварышоў
І ласку маткі мілай.

Прышоў вітаць з вялікім днём
Кастрычніцкага свята.
Мы не забудзем іх імён,
Як дарагую страту.

Складзе прысягу маладняк
Над насыпам жвіровым
Любіць сваю краіну так,
Як гэтыя героі.

Зрывае вецер з дрэваў ліст
І кідае пад ногі,
А мне здаецца, матылі
Кружацца над дарогай.

А мне здаецца — тут вясна,
Прыбраная ў саеты,
Над тым, хто спіць глыбокім сном
За родны Край Советаў.

1946 г.

ПЕРШЫ МАЙ

Высока ўзнятыя сцягі...
О, край мой мілы, дарагі,
Дзе край такі знайсці другі?
З паднятай горда галавой
Ішоў ты смела ў грозны бой
І пераможцам быў заўсёды.
Сягоння бляск ад зор Крэмля
Яшчэ ярчэй гарыць — палае!
Цябе, свяшчэнная зямля,
Ад сэрца шчырага вітаю
З вялікім святам — Першым маем!
Пасля цяжкіх гадоў і мук
Мы прыгажэй цябе уквецім.
Скажы, старонка, мне — чаму
Так блізка сэрцу ты майму
І даражэй за ўсё на свеце?
Бо крыўды, здзеку тут няма:
Тут хараство жыцця пазналі.
Як наша маладосць сама,
Квітнее тут наш Першы май,
Які далі нам Ленін — Сталін!

1946 г.

* * *

Чым-жа адзначым мы радасць штодзённую,
Што прамінулі нягоды,
І пасля ночы смяротнае, цёмнае
Зноў гарыць сонца свабоды?

Чым ушануем і тых, хто крывёю нам
Выкупіў гэтае шчасце,
Чорнае немачы попел развеяны
З горкаю золлю напасцяў...

Ёсць у нас воля, баямі гартована,
Моцнае сэрца і рукі.
Зможам, адновім стапану, здратовану
Родну зямлю Беларусі.

Час зразумець, Беларусь мая шчасная,
Што дасягаць перамогі
Зможам мы толькі дружнай калгаснаю,
Толькі калгаснай дарогай.

Толькі тады намі радасць, сяляне,
Поўнасю будзе спажыта,
У новыя хаты к нам сонца загляне
З вечным святлом добрабыта.

1947 г.

ПІОНЕРАМ

Шырокі прад вамі раскінуўся шлях,
Дужэйце, мае арляняты!
Хай шчасце іскрыцца у вашых вачах,
Хай радасці будзе багата!

З шалёнаю злосцю сляпілі віхры
Слязамі нам вочы нядаўна,
А сёння зноў яснае сонца гарыць
Над нашай радзімаю слаўнай.

Свяці-ж ты нам, сонца, яскравей свяці,
Абходзь неабдымныя далі,
Каб дзеці не ведалі гора ў жыцці,
Каб вочы іх радасцю ззялі!

Расцеце, мужайце, арляты мае,
Ад шчырага сэрца вам зычу —
На славу, уцеху старонкі свае;
Яна вас на подзвігі кліча!

1947 г.

ДНЮ 17 ВЕРАСНЯ

Ты не кратай майго сэрца успамінам,
Кім былі праклятай памяці паны нам.
Не пытай, як млелі грудзі ад сухотаў,
Як цяклі крыніцай слёзы ўдоў, сіротаў...
Як блудзілі ноччу цені каля хатаў,
Як глядзела Беларусь мая з-за кратаў...
А у полі, аж да вечара ад рана
Жала збожжа не сабе жняя, а пану.
І прасіла у зязюлі: палічы ты,
Калі кончыцца пракляты лёс найміта?
Закувай, зязюля шэрая, з бярозы,
Калі кончацца пакуты нашы, слёзы?
А на полі у вятроў пыталася восень:
Чыё жыта зімаваці засталася?
Чыё жыта, чые вузенькія нівы,
Хто радзіўся тут пад сонцам нешчаслівы?

Настаў жаданы час! З Усходу
Пад марш магутнага паходу
Закалыхаліся сцягі.
О, край мой любы, дарагі,
Глядзі, як грознай навалніцай
Няволі знесена граніца!
Вітай гасцей—ідуць браты,

Мяжы ганебнае драты
Парваўшы, — нам і пакаленням
Нясуць ад гора вызваленне...
Вітай вялікае ўз'яднанне
Свае адзінае сям'і.
Вітай таго, хто даў яго нам,
З любімым іменем чым
Ідем да шчасця мы сягоння—
Тварцу яго—правадыру
У гэты дзень вялікі свята
З сардэчным пачуццём узнятым
Шле прывітанне Беларусь.

1947 г.

ДЗЕНЬ УЗ'ЕДНАННЯ

Каму, як не нам, гэты дзень дарагі —
Вялікага свята ўз'еднання,
Як першы раз волі жаданай сцягі
Зайрзеліся сонцам над намі!

І ноччу, і днём мы глядзелі на ўсход.
Глядзелі з мальбой і трывогай.
Ратунку чакаў скатаваны народ,
Братэрскай прасіў дапамогі.

А там, за мяжой, красавала вясна!
З далёкіх свабодных прастораў
Зіхцелі надзеяй збаўлення для нас
Крэмлёўскія ясныя зоры.

І час вызвалення, нібы веснаход,
Мяжу зруйнаваўшы навекі,
К нам рушыў з усходу магутны паход,
Рвучы кайданы паняверкі!

Прысягаем табе, творца радасных дзён,
На свабодныя нашыя гоні,
З перамогамі ўсюды ісці праз жыццё
Так, як вучыш, наш бацька, сягоння.

Ад палёў беларускай заходняй зямлі,
Ад лясоў і разлогаў свабодных
Ў гэты дзень урачысты, шчаслівы —
прымі
Наш сардэчны прывет, Сталін родны!

1947 г.

СМЕРЬ КОЖАГО

Смерць кожнага чалавечы
Смерць кожнага чалавечы
Ты жывеш, як і яны, і яны
Ад таго, як жыць і жыць
Прывет, сардэчны прывет
Задзі, задзі, задзі, задзі
— Як сардэчны прывет
Шчыра прывет
Ты жывеш, як і яны, і яны
Ад таго, як жыць і жыць
Прывет, сардэчны прывет
Задзі, задзі, задзі, задзі
— Як сардэчны прывет
Шчыра прывет
Ты жывеш, як і яны, і яны
Ад таго, як жыць і жыць
Прывет, сардэчны прывет
Задзі, задзі, задзі, задзі
— Як сардэчны прывет
Шчыра прывет

СМЕРЦЬ КОМСАМОЛКІ

Прысвячаецца Аннушцы К.

Сябры у вякі панясуць
Твой вобраз, як дзень, прамяністы,
Аб тым, як жыццё і красу
Прадчасна сарвалі фашысты...

Забілі, забілі, звяры,
Як сонейка стала ўзыходзіць —
Лічыла зязюля ў бары
Табе дзевятнацаты годзік...

Было гэта майскай парой,
Вясна красавала наўкола!
Вас век не забудзе народ,
Героі з радоў комсамола.

1949 г.

МІНСКУ

Вось дзе ён, мой родны горад!
Я гляджу зачараваны...
І гараць ярчэй ад зораў
Мне агні на прывітанне.

Я прынёс табе, сталіца,
Свежых красак з тых загонаў,
Дзе жыццё ізноў сягоння
Ў творчай радасці іскрыцца.

ЛЯ падножжа п'едэстала
Прад табой, вялікі Ленін,
Палажыў вянок і стаў я
Ў ясным сонечным праменні.

Ты у сэрцы Беларусі
Гарыш полымем яскравым,
І вякі не зацярушаць
Тваяго вялічча славы.

Чую, б'ецца пульс гарачы
У жыцці тваім, сталіца,
Паўстаюць з руінаў—бачу
Светлых гмахаў камяніцы.

І будуюцца заводы—
Дзеці слаўнай пяцігодкі.
Добрабытам год за годам
Лечыш боль ты ран глыбокіх.

СМЕРЬ ЖОЎНАЙ МОДКІ

Дэсяць мільёнаў моў і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова

І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова

І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова

І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова

І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова
І адна мова і адна мова

**КРАСУЙ НА ЗЯМЛІ,
ПЕРШЫ МАЙ**

Свабодныя гоні,
Прастор неабдымны
Вітаю я шчырай душой!
Зноў Першы май светлы
Грыміць буйным гімнам,
Зноў радасны Май наш прышоў.

Азораны сонцам
Сцягі баявыя,
Пакрытыя славай сцягі!
І хочацца сэрца
З грудзей сваіх выняць,
Адаць табе, край дарагі...

І хочацца песняй
Звінець несціханай
Аб нашых вялікіх шляхах,
Пра вечную радасць,
Пра край наш каханы,
Пра сілу і творчы размах!

Як свята вялікіх
Правоў чалавечых,
Красуй на зямлі, Першы май!
Авеяны мудрасцю
Сталіна вечнай —
Цвіці, прыгажэй, родны край!

КРАСУЯ НА ЗЯМЛІ
ПЕРШЫ МАЙ

Свабода коні,
Простор вольным
Вітаю я шчырай душой!
Зноў Першы май светлы
Прышоў (у дзень гімназі)
Зноў радасць Май наш прышоў!

Асцяжны сцягін
Сялі балмы,
Парушы савой сцягі!
І кожна сэрца
З трыма сэрцаў мяняю
Ажыццё тое, кожна сэрца!

І кожна пачытай
Закон неслыханай
Ад нашых вясніц вяснях,
Іх вясню багаты,
Іх калі наш каліны
Іх сцяг і трыма вяснях!

ПЕРШЫ МАЙ

Агляд баявой нашай сілы і зброі—
Працоўных свяшчэннае свята!
Сягоння не толькі ў краіне герояў—
Твой сцяг па ўсім свеце узняты.

Сцягі баявыя у сонечных хвалях
Палашчуць, бы крыллі арліны,
Яшчэ мы нядаўна іх горда ўзнімалі
На грудях фашысцкіх бастылій.

Сягоння пад імі прастор неабдымны
Квітнеючай, мілай Радзімы,
Ізноў бруіць творчая праца уздымам—
Жаданнем вялікім, адзіным:

Праз бурныя хвалі ўрачыстым паходам
Бадзёра ісці, непахісна
За братнім, праслаўленым рускім народам
Да светлых вяршынь кунізізма...

Шляхі да іх слаўныя вызначыў Ленін,
Праменныя вехі паставіў,

Вядзе нас сягоння магутнейшы геній —
Любімы народамі Сталін!

Жыві, развівайся, айчына Советаў,
Свабодных народаў шматлікіх —
Надзея прыгнечаных цэлага свету,
Маяк вечнай праўды вялікай!

Прад ёю дрыжыць спарохнеўшы прытулак
Абману, ілжы і няволі...
Не, ясёна сонца, паны, не затуліць
Шалёны ваш лямант ніколі!

Цвіці і красуйся, край любы Советаў,
Як буйная радасць прадвесня,
І клопатам партыі шчодро сагрэты,
Звіні першамайскаю песняй!

ДЗЕ НЯДАЎНА ДЫМІЛІ ПАЖАРЫ...

Абуджваюць сонца вясёлыя песні,
Нас клічуць да плённае працы гудкі!
Ад сопак маньчжурскіх да багнаў Палесся,
З паўночы на поўдзень — дзе вокам ні кінь—
Усюды пабачыш вясёлыя твары,
Совецкай сям'і пераможны уздым!
І там, дзе нядаўна дымілі пажары,—
Знікаюць зусім разбурэнняў сляды,
Працуем, мужнеем для славы Радзімы,
Каб рос добрабыт з кожным годам і днём.
Таму так з'еднана, усе, як адзін, мы
Пад сталінскім сцягам наперад ідзём.
Дарэмна варожая зграя скавыча
І атамнай бомбай з-за мора гразіць.
Сцягі перамогі паднімем мы вышай,
І свет не дамо ім агнём спапяліць.
Шляхі нашы просты, жаданні няхітры:
Каб наша на радасць квітнела зямля,
Каб мірная праца была сакавітай
Пад промнямі яснымі зораў Крэмя!

**МЫ СЦЯГ КОМУНІЗМА УЗНЯСЕМ
НАД ЗЯМЛЕЮ**

I

Ужо трыццаць гадоў, як і наша краіна —
Любімая, родная нам Беларусь
У сям'і пролетарскай вялікай, адзінай
Свайго добрабыту спаткала зару.

Вялікія, мудрыя — Ленін і Сталін —
Два геніі свету, навукі, добра,
Вы знішчылі крыўды, галечы навалу,
Стварылі магутны Совецкі наш край.

Вітаю ад сэрца дзень радасны гэты,
Калі Беларусь дарагая мая
Сказаць можа смела ўжо цэламу свету:
«Шчаслівая сёння і слаўная я!»

Цякуць поўнаводныя рэкі прывольна,
Заводаў і фабрык дымяць каміны,
Хоць шмат перажыта трывогаў і войнаў—
Ды плыні жыцця не стрымалі яны.

Хоць квапіўся вораг агідны, пракляты
Разбіць нашу радасць—надзею жывіў,
Свой доўг прад Радзімай мы споўнілі свята:
Ён сам захлынуўся ва ўласнай крыві.

II

Віншую ад сэрца цябе я сягоння,
Краіна мая—Беларусь,
Твае неабдымна шырокія тоні,
Тваю маладую зару.

Жадаю табе з кожным днём, з кожным годам,
У кожным кутку нашай роднай зямлі—
Як промні ад сонца пасля непагоды,
У багацці, раскошы калгасы цвілі.

Давала ўраджаі шырокае поле,
Якіх не расціла дагэтуль зямля,
Каб песні аб шчаснай і радаснай долі
Ляцелі з падзякай да зораў Крэмя.

Дзень новы да новых нас подзвігаў будзіць,
Нас кліча наперад наш друг—правадыр.
Я знаю, я веру, не будзем марудзіць,
Наперадзе плённае працы гады...

Хоць зграі драпежнай яшчэ гэтак сніцца
Парушыць спакой наш — дарэмна, паны!
Чакае вас гібель на нашых граніцах,
Падпальшчыкі подлыя новай вайны!

Жыві, развівайся, краіна Советаў,
Каб мы ганарыліся славай тваёй—
Са Сталіным Леніна здзейснім заветы
І сцяг комунізма ўзнясём над зямлёй.

ВЯЛІКАМУ КАСТРЫЧНІКУ

I

Цёмныя сілы звісалі над намі,
Каб задушыць маладую свабоду,
Каб закаваць назаўжды ланцугамі
Вольныя думкі паўстаўшых народаў.
Вытрымаў пробу Кастрычнік вялікі—
Мора шырокага бурныя хвалі
Усіх інтэрвентаў і царскіх наймітаў,
Усіх недабіткаў бяздонне прыняла!
Сонца палала ад радасці нашай
І цалавала сцягі перамогі.
Хто-ж нам шляхі к добрабыту адзначыў,
Хто ўквяціў нам да шчасця дарогі?
Хто гэты волат, падняўшы народы
На барацьбу супраць гвалту і здзеку?
Хто акрыляў баявыя паходы,
Сэрца агнём гартаваў чалавека?
Ленін і Сталін!—два карыфеі
Праўды вялікай, братэрства і згоды...
Радасці вечнай святыя ідэі,
Шчасце і гордасць працоўных народаў!

II

І пайшла па свеце слава
 Пра Саюз і быт Советаў,
 Як жыццё закрасавала
 Рунню пышнай, кучаравай—
 Пайшла гутарка па свеце,
 Як штодня упартай працай
 Ставім фабрыкі, заводы,
 Як выходзіў першы трактар
 Здабываць для нас багацце
 Заваёванай свабоды.
 Дзе жняя ламала рукі
 Пад сваю нядолю-песню,
 Там сягоння дзеці, ўнукі
 Пад бадзёрых гімнаў гукі
 Сеюць радасць на прадвесні.

III

Пазайздросцілі цёмныя сілы
 Радасці гэтай
 І рашылі пакласці ў магілу
 Краіну Советаў.
 Дыміліся кроўю разоры
 Нявіннай, гарачай...
 І блеклі далёкія зоры
 Ад гора і плачу.
 Шалелі фашысцкія каты
 У раз'юшанай злосці.
 У попеле спаленых хатаў
 Дыміліся косці...
 Наш мудры, любімы наш Сталін —
 Прарок, светлы геній,
 Ты ворагаў лютых паставіў
 Ізноў на калені!

І цяжка знайсці тую песню,
І словы, і выраз,
Каб імі вялічча акрэсліць
Тваё — правадыр наш!

IV

Трыццаць гадоў, не малы гэта лік—
Што паказалі яны і далі?
Глянь—над краінаю дым ад заводаў—
Гэта Саюз непарушны народаў
Шчасную долю уласнай рукой
Смела будзе на славу вякоў.
Глянь, як калгаснае поле квітнее—
Гэта народ добрабыт свой пасеяў.
На расмяянае сонца ты глянь.
Трыццаць гадоў ужо наша зямля!
Край залацісты мой, мілы, прыгожы —
Век цябе вораг не пераможа!
Моцная партыя Леніна—Сталіна
З сэрцам народа, з душой яго спаяна...
Нас не застрашаць вайны дэмагогі—
Праўда пад сцягам ідзе перамогаў!
Смела, бадзёра ўперад глядзім мы —
Усё аддамо для любімай Радзімы...

МІНУЛА УСЕ

Хачу ад сэрца пажадаць вам,
Таварышы—у добры час!
Каб цвіў красою і багаццем
Нованароджаны калгас.

Там, дзе разорамі вузкімі
Калісь скакала барана,
Калгасам сёння зерне ўкінем,
Каб зашумела збажына.

Калісьці тут, між ніў убогіх,
Шаптаўся быльнік з палыном,
Ды хатка, сеўшы ля дарогі,
Глядзела выбітым акном.

Плыў песні сум у жнівень полем
І ападаў на каласы,—
Блішчэў слязою ён нядолі
У кроплях буйнае расы...

Чакалі мы у здзеку, горы,
Калі прыдзе жаданы госць...
Абудзіць міल्या прасторы
Вясна жыцця і маладосць!

Мінула ўсё... На родных гонях
Цвіце жыццё, цвіце вясной!
І перажытае—сягоння
Здаецца чорным, горкім сном.

З птушыным гоманам маторы
У палёх абуджваюць зару,
І шчасцем дыхаюць прасторы
Твае, радзіма Беларусь!

Наш лёс ў руках сягоння ўласных —
Жадаю поспеху, браты!
Каб рос, мацнеў, шырэў калгасны
Адзіны, дружны калектыў!

**БУДУЙМА УСЮДЫ ЛАД ЛЕПШЫ,
КАЛГАСНЫ!..**

Землякам маім прысвячаю

Табе, беларускі народ, прысвячаю
Я гэтыя словы ад шчырага сэрца,
Табе, што калісьці ад краю да краю,
У горы ламаючы рукі з адчаю,
Таміўся у панскай ліхой паняверцы...

З агідай і злосцю з нас кпілі пачвары,
Іначай не звалі, як быдла і хамы,
За слова, адзінае слова—таварыш—
Не раз ад бязлітасных, зверскіх удараў
Нас смерць ледзяніла халодным дыханнем...

Нам дыхаць на роднай зямлі было нечым,
А дзеці у цемры сляплі без навукі...
Паны багацелі ад нашай галечы,
Дарэмна шукалі правоў чалавечых,
Дарэмна да сонца ўзнімалі мы рукі.

Жыццё сабе новае сёння мы ставім,
Будуем калгасы ў краю нашым родным,
Як вучыць нас партыя, вучыць нас Сталін,
Бо шмат мы ад брацкіх народаў адсталі,
За годы няволі, праклятыя годы.

Будуйма-ж усюды лад лепшы, калгасны.
У падмурку дзеён новых ён моцны, як камень-
Наперад да мэты да сталінскай яснай,
Дзе сонца праменні ніколі не гаснуць,
Шляхі комунізма гараць маякамі.

9 III-49 г.

КАЛГАСНАЯ СЯУБА

Срэбнымі кроплямі
Падае ў возера
Сонечны бляск.
Сокам бярозы
І краскавым водырам
Пахне зямля.
Рупна засеялі
Поле калгаснае
Гаспадары.
З вечара трактара
Фары не гаснулі
Тут да зары.
Дружная, спорная
Праца арцельная —
Час хутка плыў,
Лёгка ўзнімаліся
Грудзі спацелыя,
Дзень быў малым!
Кідалі сеялкі
Чыстае золата
Спорна ў раллю...
Чэсць і прывет вам,
Працоўныя волаты,
Шчыры я шлю.

Глянеш на вынікі
Працы вялікае—
Сэрца гарыць.
Нас дарагая
Радзіма паклікала
Жыць і тварыць.
Пешчу вачыма я
Руць кучаравую,
Свежую руць.
Грае над нівамі,
Сэрцы нам радуе
Песняй жаўрук.
Колькі-ж у ёй
Для мяне зразумелага
Шчасця звініць!
Хутка ўжо глянуць
Калоссямі спелымі
Жнівеня дні.
Слава таму,
Хто даў нам убачыць
Шчасця зару...
Любім цябе мы
Усім сэрцам гарачым,
Сталін, наш друг!

З М Е С Т

Стар.

Міхась Васілёк — Піліп Пестрак	3
Грымі, не моўкі, ліра!	5
Вясна.	6
Ой, не вечна...	8
Не пытай...	9
Не для славы...	10
Гэй вы, сілы мае...	12
Да моладзі.	13
Памяці паэта.	14
Будзьце вы моцнымі...	16
Напралом.	17
Калі ў небе ззяюць зоры...	18
Віхор.	19
Прэч сыйдзеце вы, цёмныя сілы.	21
Блізка мэта.	22
Памяці Максіма Багдановіча.	24
Прыдзе зноў вясна...	25
Восень.	27
За працай	29
Гарамыка	30
Васількі.	32
*** Іду за доследам жыццёвым.	33
Там краіна мая	34
*** Што плачаш, песня?	36

*** Сніцца яснае прадвесне.	37
Вось мая мэта.	38
*** Тых, хто шчасця дзеён пазбыты.	39
Не заўсёды...	40
*** Дай адказ	42
Прагэст.	44
З песняў рагая.	45
Песняру.	47
Плёткі.	49
Вясна ідзе.	51
Як я пана перанёс.	53
Я чакаю вясны.	56
Роднай матулі.	58
*** Сонца магутнае.	60
Сонца ў госці мы запросім...	61
Роднаму краю.	62
Перад выбарамі.	63
*** З кісельным берагам рака.	65
Вясна	67
Судзі.	68
*** Я — ратай.	70
*** Боль грудзей — гэта сон	71
Шляхам цяжкім.	72
Моладзі.	73
Патрос-бы свет рукой мазольнай...	74
Я чую ўжо	75
У бой на акупанта.	76
Комсамалец Янка	78
Дрэмяюць люстраныя воды...	80
Падрастаюць сокалы...	81
*** Неспакойна штось на сэрцы.	83
Балюйце, гуляйце, панове...	84
*** У блеску кос-праменьняў.	85
Над магілай комсамольца Самойла.	87
*** Моладасьць	89
Песняру.	91

*** Я пішу, як магу.	92
Першая вясна	94
На допыце.	96
*** Закувала зязюля ў зарослях	98
*** Паміж нягод.	99
З сялянскіх ніў.	100
Цені сочаць.	102
Песні мае	103
*** Абцёр сталёвы плуг.	104
У калоссі спелай нівы...	105
Забава ў вясковай вуліцы	107
*** Як майскі дзень.	108
Дарогай	109
*** Рудою ворсаю зіма кіселицца	110
Арлы маладыя	111
Прыдзе ўз'яднання час...	113
*** Распасцёршыся, на стрэхі села ноч	114
*** Смейся, месяц, з-пад палянаў	115
*** Мне сённешні настрой	116
*** Сады ўжо малаком заліў вясёлы май	117
*** Сціхлі птушкі	118
*** Мы песні пачынаем з сонца	119
Моладзі	120
*** Сонца кранула косамі	121
Як засвецяць праменні...	123
*** Калі насоўваецца мрок пануры	124
У няволі	125
*** Эх, дзе вы, дзе, любімыя прасторы	126
Паварот з няволі	127
Узімайце на катаў нажы!.. . . .	129
У чорны змрок	130
*** Туман ападаў на лагчыны	132
Дню вызвалення Мінска	133
Успомню цяжкі час...	134
Пасля грознай буры	136
Я. Купалу	137

Мы не забудзем іх імён	139
Першы май	141
*** Чым-жа адзначым мы	142
Піонерам	143
Дню 17 верасня	144
Дзень уз'еднання	146
Смерць комсамолкі	148
Мінску	149
Красуй на зямлі, Першы май	151
Першы май	153
Дзе нядаўна дымілі пажары...	155
Мы сцяг камунізма ўзнясем над зямлёю	156
Вялікаму Кастрычніку	159
Мінула ўсё	162
Будуйма усюды лад лепшы, калгасны!.. . . .	164
Калгасная сяўба	166

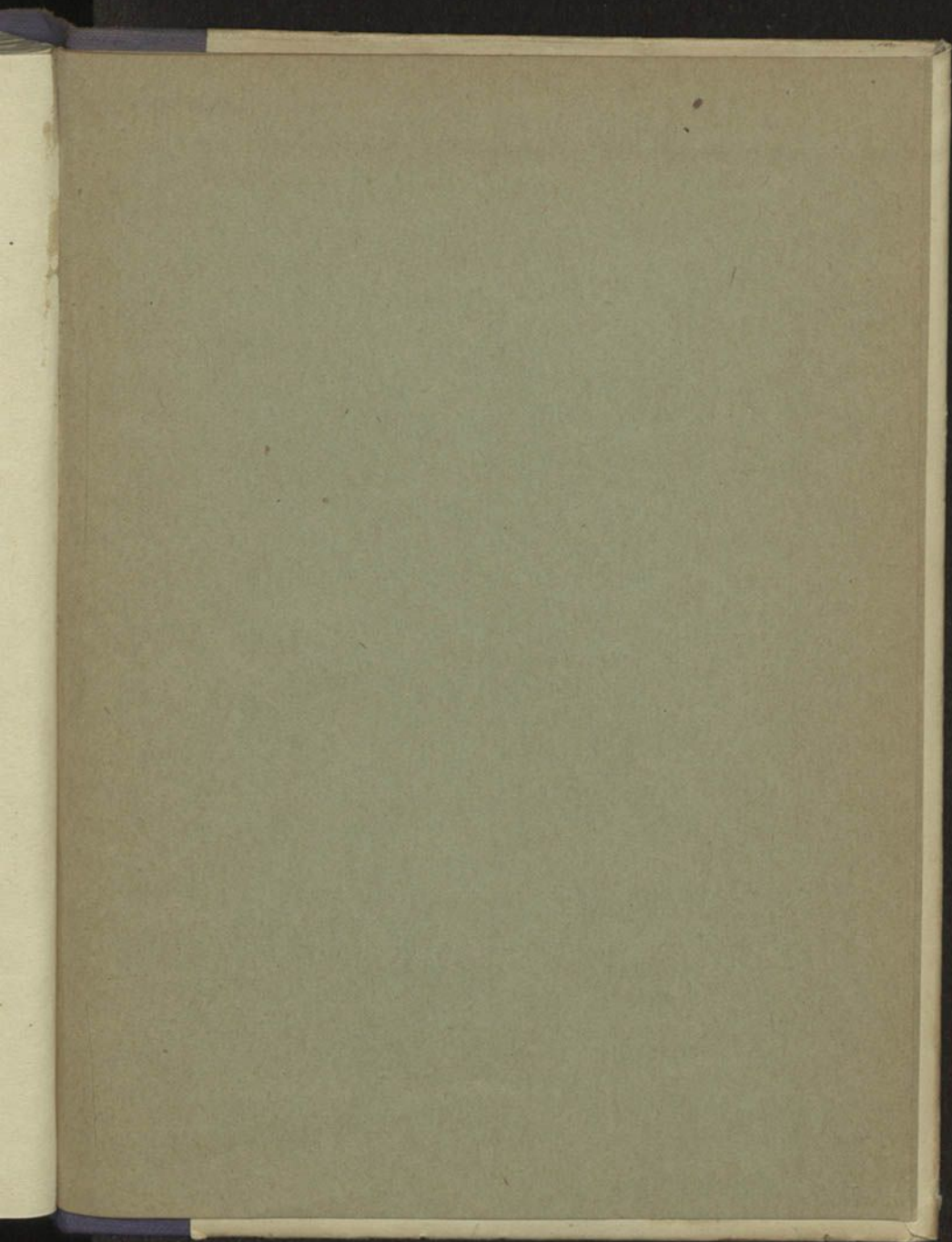
На белорусском языке
Михась Василёк
Избранные стихи

Государственное издательство БССР
Минск 1950

Рэдактар *М. Танк*
Тэхрэдактар *Л. Прагіт*
Карэктар *М. Пацеенка*

АТ 01882. Падп. да друку 10/V-1950 г. Тыраж 8 000 экз.
Папера 70×108/32. Пап. арк. 2,7. Друк. арк. 7,4. Аўт. арк. 3½
Цана 4 руб. Зак. 483.

Друкарня імя Сталіна, Мінск, Пушкіна, 55.

55 ОТК
1

+

a

Цана 4 руб.

80000002740987

1994 г.

Бел. дзея
1994 г.